

THE
PRINCESS OF WALES

SARASWATĪ BHAVANĀ TEXTS

No. 48

EDITED BY
GOPI NATHA KAVIRAJA, M. A.

THE
BUDDHAPRATIMĀLAKṢANAM

Printed by Jai Krishna Das Gupta
Vidya Vilas Press, Benares City.

SATC
SAMI

1933

शिल्पशास्त्रम्

S'ILPĀ-S'ĀSTRAJĀ:

सम्यक्संबुद्धभाषितं

[दशतल-न्यग्रोध-परिमण्डल-बुद्ध-]

प्रतिमालक्षणम्

संबुद्धभाषितप्रतिमालक्षण-विघरणी टीकया समेतम्

श्रीहरिदासमित्रेण सपरिष्कारं सम्पादितम् ।

SAMYAKSĀMBUDDHABHĀṢITAM

BUDDHAPRATIMĀLAKṢAṆAM

WITH THE COMMENTARY :

SĀMBUDDHABHĀṢITAPRATIMĀLAKṢAṆA-

VIVARAṆĪ.

Critically edited by

HARIDAS MITRA, M. A.

1983.

Table of Contents.

- I. A. मूमिका
- I. B. Preface—Pp. I-IV.
- II. On the antiquity of the Indian Art Canons.—
Pp. 1-12.
- III. सम्यक्संबुद्धभाषितं (दशतल-न्यग्रोधपरिमण्डल-बुद्ध-)
प्रतिमालक्षणम्—विवरणीयुतं, पादटीकाभिः सहितम्—पृ० १-४१ ।
Text with Commentary and Notes.—Pp. 1-41.
- IV. Appendix : *T'sao-siang-tou-leung-King*—Pp. 42-44.
- V. शुद्धिपत्रम्! Correction slip.—Pp. 1-3.
- VI. नाम्नां पारिभाषिक-शब्दानां च सूची—पृ० ४-६
List of proper names, and technical and difficult
terms.— Pp. 4-6.

भूमिका

शिल्पशास्त्राणि खलु वेदाङ्ग-ज्योतिष-कल्प-शुल्यसूत्रादिषु अन्त-
र्भवितुमर्हन्ति । शङ्कनिर्माणान्तरं सूत्रपातनात् भूमिविभागकरणाय-
न्यदपि विषयज्ञातं समानमुभयोरेव । एवं च यत् श्रीमधुसूदन-
सरस्वतीपादेन 'प्रस्थानभेदे' अर्थशास्त्रोपाह्वचतुर्थोपवेदेषु शिल्प-
शास्त्राण्यन्तर्भावितानि, तन्न युज्यते, प्रमाणाभावात् ।

मत्स्यपुराणादिषु वास्तुशास्त्रोपदेशकानां तथा शिल्पशास्त्र-
काराणां नामान्युपलभ्यन्ते । तेषां मध्ये केचन आचार्या देवा ऋषयो
वाऽऽसन् । कोऽपि दानवः कोऽप्यन्यो द्राविडो वासीत् । कालवशात्
तेषामनेकेषां ग्रन्था लुप्ता उत्सन्नाश्च । सौभाग्यवशादेकं शिल्पशास्त्रपुस्तकं
प्राचीनटीकया समुल्लसितं मया प्राप्तम् । तदेष यथाशक्ति सपरिष्कारं
सम्पाद्य सुधीनां पुरत इदानीमुपस्थाप्यते ।

श्रीहरिदासमित्रः

(राजघाट-घशोहरः)

PREFACE.

This edition of the *Silpa* Text, सम्यक्संबुद्ध[-बुद्ध-]भाषितं [दशतलन्यप्रोधपरिमण्डलबुद्ध-]प्रतिमालक्षणं and Commentary — a version of which is entitled in Tibetan संबुद्धभाषितप्रतिमालक्षणविवरणि(णी) नाम, is based on a single *Newāri* manuscript of each, noticed before, belonging to the *Viśvabhāratī* Library :—
Viśvabhāratī Mss. No. 2713.

Manuscripts of the same or of similar Texts are noticed in Cecil Bendall's *The Catalogue of the Buddhist Skt. Mss. in the University Library, Cambridge*. Cambr. Univ. Press, 1883. Pp. 200ff. :—

Add. 1700 : III. (*Samyak-Sambuddha-bhāṣitam*) *Buddha-pratimā-lakṣaṇam* ; IV. *Sambuddha-bhāṣita-pratimā-lakṣaṇa-vivaraṇam*, Commentary on the last work ; V. Part of a Commentary on a work similar to the two last ; VI. A work on the dimension of *Chaityas* and of Images ; VII. Fragm. of a work similar to the preceding ; VIII. A somewhat later but complete copy of the work described under No. V.

In M.m. Haraprasāda S'āstrin's—*A Catalogue of the Palmleaf and selected paper Mss. belonging to the Darbar Library, Nepal*—one similar Ms., called देवप्रतिमालक्षणम् is noticed : Vol. II. p. 41.

Another similar Ms of देवप्रतिमालक्षणम् (dated Newari Sam 763=A C 1643) is noticed on page 137 of the same work

With a few exceptions most of the corruptions in the Sanskrit could be restored with some certainty. The general principles or considerations on which the emendations and corrections are based, have been stated at length. The corrupt points are indicated by asterisks

Among the Orthographical and other peculiarities, the following are notable —

Orthographical peculiarities

-) No differentiation between छ & च्छ, and व & व, in the Mss
-) Ru or r̄u indicated by the same sign (like र, ra with figure २, two) र̄ (ru or r̄u ?)—गुरु भूव करुणा but ऊरु।
-) A sign looking somewhat like an *avagraha*, is used in the Mss to show that a line or word is not complete, but runs on—especially, when the word was not divided into syllables, in the regular way, *this is indicated by L in printing*, while an original *avagraha* is indicated by ॥ the usual sign
-) Regarding -स (nsa for msa), see notes (१०, १२, १९)
-) ॥ देव० ॥ This *mot* is used in the Mss, at the commencement of each odd page
-) ॥ गुरु० ॥ This *motif* is used at the end of each even page

The Paleographical peculiarities of the Mss. have been discussed, at length, in the Introductory essay.

The Editor is responsible for the division of the Text, मूलं into Sections (indicated by bracketted stars) and for the division of the Commentary, टीका into Paragraphs (indicated by gaps). The emendations and corrections (put in brackets) and the Notes are also due to him.

As the edition is based on a single *Newāri* Ms., it was thought advisable to reproduce, as faithfully as possible, in *Nāyari* transcription, both the Text and the Commentary, giving within brackets the suggested emendations and corrections etc., side by side. This would at once show that no violent or hasty corrections have been made, and that the readings have not been tampered with, any way. Help of Epigraphy has been taken in some cases.

But unfortunately, faithful adherence to this method had its drawbacks. The page numbers and the line numbers peer out boldly. It would have been extremely delightful to the eye, if these could be put in very small types or even above the lines. But Typographical difficulties and other exigencies were found, insurmountable.

The division of the Text into Sections and of the Commentary into Paragraphs and to correlate the different portions were difficult tasks, as the original arrangement in the Ms was faulty Attempts were made that the Text and the Commentary should be continuous and run parallel and that the Commentary should follow the Text to which it refers, and also the Notes in a similar manner follow and not precede the relevant passages (Text & Commentary) In some cases, unfortunately, these attempts did not meet with success. The Editor, also regrets that a few printing and other mistakes were made

A separate Correctionship is given at the end of the Book for the Errata

HARIDAS MITRA

Rajghat, Jessore, Bengal

July, 1931

II. ON THE ANTIQUITY OF THE INDIAN ART CANONS.

The *Vāstu-s'āstras*, with their subsidiary branch the *S'ilpa-s'āstras*, are classed under the *Upavedas*, or rather more properly, form an important *Upāṅga* of the Vedas. As in the cases of all other branches of Indian literature, the first *Āchāryas* (eighteen in number, as enumerated in the *Matsya-purāṇam*), who promulgated the *Vāstu-s'āstras* together with the *S'ilpa-s'āstras*, were reputed *Riṣis* of hoary antiquity. Indeed, the first traces of the beginning of these two arts are to be found in the Vedāṅgic *Jyotiṣa*, (*Kalpa*) *Sulba-sūtras*, which prescribe rules for the construction of Sacrificial Altars.

The Vedic Indians were worshippers of the forces of Nature loosely anthropomorphic, and in the Vedic *Yajñas*, sometimes with very elaborate rituals, no particular deities were probably anthropologically represented. But with the growth of popular religions, tendencies already appeared in the religions themselves, for objects of worship more concrete—tendencies which were further accentuated much later by the Bhakti movements, some of which promulgated the *Chid-
citraha-vāda* (चिद्रूपवाद) (. . . १)

“चिन्मयस्याद्वितीयस्य निष्कलस्याशरीरिण ।

उपासकानां कार्यार्थं ब्रह्मणो रूपकल्पना ॥”—रामतापनीये ।

“आभिरूप्याश्च विम्वाना देव सात्रिध्यमृच्छति ।”—श्रीहयशीर्षपञ्चरात्रे ।

“In beautiful images, the gods make their appearance.”

Actual references to images are to be found in the later *Brāhmanas* and *Sutras* and the Epics, and in Panini and Patañjali. It is difficult to state whether the *pratīka* (प्रतीक) worship, which is far from primitive, preceded actual image worship or was the result of conscious attempts on the part of the Brāhmanic Theologians. The growth of image worship led to and went hand in hand with the development of the plastic arts and the erection of sacred structures. Elsewhere [*Ind Hist Quarterly*, June 1926] has been spoken, “of the existence in ancient India of architectural and sculptural motifs, decorative devices and artistic, religious and social traditions and other institutions which were perfectly non sectarian in character and formed the common heritage of all the great Indian religious faiths.”

Although, again, Mr. E B Havell has postulated the common origin of Viṣṇu, Ś'iva and Buddha Images from the Indian Concept of “the Pillar of Heaven—the Brahmanic, the Buddhist and the Jaina Arts seemed to have followed separate and independent lines of development. And though the construction of Buddha images can be assigned

Āchārya S'ukra was closely associated with the South and the *Dātyas* Nandikes'vara or Nandis'a, Kumāra (who however must be no other than the son of S'iva and Pārvatī) had close connections with the South.

It was until recently regarded that the Sanskrit originals of most of the Art Canons of these Āchāryas were lost irreparably or were only preserved in fragments, as quotations in later works. The *Viṣṇu-dharmottaram*, the *Matsyapurānam* and the *Bṛīhat Samhitā* are either based on, or seem to have utilised, older texts

The *S'ulpa S'āstras* were already current in Hiuen Tsang's time. Fortunately, translations in Tibetan of some sanskrit texts are preserved in the Encyclopedic collection *Bstan-hgyur*, section *Mdo-hgrel Sutra-Vritti*, Commentary on the Sutras—classed under the general name *S'ulpa vidyā s'āstras*, Works on mechanical Arts. Of the Tibetan version of the *Chitrālakṣanam* ascribed to Nagnajit, an ancient Master—Dr. Berthold Laufer has brought out a critical edition.

It is extremely happy to note, that the Sanskrit versions of three important *S'ulpa* texts, Tibetan translations of which were only known to exist but have not yet been published, have now been recovered, mainly through the initiative of the humble writer, the *Viśva-bhāratī* is now in possession of new and good

copies of the following Mss., thanks to the kind efforts of S'rīyut Rabindranāth Tāgore and the liberality of the Nepalese Government. Mss. in *Newāri* Script :—

A) *S'ivadharmottaram* (*Purānam*)—included in the list of works known by the special name of *Jaya*.

B) *Sats'āmbhava-rahasyam*. (A very rare *Tāntrika* work.) The importance of the Work was pointed out by Bābu Aṭal-vihārī Ghose with whom Sir John Woodroffe holds the Joint Hony. Secretaryship of the unfortunately little known *Agamānusandhāna Samiti*, that have published many *Tāntrika* Texts.

- C) 1. *samyak-sambuddha-bhāsitam Pratimālakṣaṇam*.
 2. *Ātreyatīlakam*, as indicated specifically in the Ms.
 3. Another *s'īlpa* work, which, on comparison, was found to be a very full commentary on C1 and mostly in prose. It is a little incomplete at the end.

Through the kindness of the eminent Paṇḍit Nitya-svarūpa Brahmachārīn, the Vis'va-bhārati is also in possession of a clean, Bengālee copy of the Vaisnava *S'īlpa-s'āstra—S'ri-Hayas'irsa-pāñcharātram*. The work was frequently quoted as authority by the *smṛiti* compilations of Halāyudha, Raghunandana and Kamalākara Bhatta in Eastern and Western India, respectively; the importance of possessing such a work was pointed out, again, by the present writer.

On comparing the Sanskrit with the Tibetan versions, it was discovered that, though unfortunately partly corrupt, the Tibetan translations represent somewhat different and much fuller versions than the Sanskrit. Unfortunately the Vis'va bharaṭī copy of the *Bstan hgyur*, as also all the available copies of the same work at the *As soc.* and elsewhere in Calcutta, are of the same "snar. thang' Edition and is miserably printed. Under these circumstances it is not possible or advisable to undertake Tibetan editions of the three *s'ūlpa* Texts (C1-C3) from critical standpoint, unless and until the other editions of the *Bstan-hgyur* can be consulted for collation.

[This *Ātreyaṭīlakam* is rather a *s'ūlpa* compilation in verse, apparently, based on "the *Ātreyaṭīlakam* and other old texts, Buddhist or otherwise, which were related by older Munis', as indicated in the very opening S'loka. The work is later called *Pratimā mānālakṣanam*. In the Tibetan versions, the authorship of a work entitled *Pratimā mānā lakṣanam* प्रतिमा मान-लक्षणम्— is ascribed to *Ātreya* (*Maharsi*) which is also declared to be based on *Ātreya ṭīlakam*. The readings (of the name), found in the different editions of the *Bstan-hgyur*, all point with certitude to the name *Ātreya*. The Translation was made by Upadhyaya Dharmadhara with the help of the *Lo tsa va*, Kirtidhivaja [Cordier *Catalogue du Fonds Tibétain de La Bibliothèque Nationale*, P.474 *Mdo-hgrel* Commentaire des Sūtras.]

Both in the Sanskrit and Tibetan versions, the name of the work is the same viz. *Pratimā-māna-lakṣaṇam* and in both, the Text is said to be based on *Ātreya-tīlakaṃ*, while the Tibetan versions ascribed the work to *Ātreya (Maharṣi)*. We know from other sources, that one of the *Vāstu-s'āstrakāras* (eighteen in number) was *Atri*. *Ātreya* seems only to be a scion of the family of *Atri* (अत्रेगोत्रापत्यं पुमान् अत्रेयः) and consequently, he must have handed down the Art Canons of the School of the renowned *Atri* which were supposed to be lost.

Regarding the contents of the work itself, it starts with an enumeration of the sources, on which it is based, Then follows a section giving the *units* of measurement and other necessary directions for measurement of the body, and the relative proportions of the different limbs. Then, are given the different auspicious signs of images and the good or the evil consequences of preparing the same, in accordance with or out of prescribed proportions. This is followed by a section prescribing directions for making images of female deities, in *aṣṭi-tālas*. The next section gives proportions of images in *ṣaṭ-tālas*, which are prescribed for infants and also in cases of *Vindhyakīs*, *Yakṣas*, etc, The section following, gives directions for making images in *das'a-tālas*, prescribed for *Brahman*, the divine eyes, the *Brahma-rūṣasas* etc.

This is followed by a section giving directions for making images in *sapta talas* prescribed for human beings. The next section gives details for images in *chatus talas*, prescribed in the case of Vamana. Then follows an important section, entitled *Jirnoddhara* giving directions for the dismantlement of old images, etc and the installations of new ones in their place. Then follow some sections giving detailed measurements severally of all the different *talas*. The work comes to an end here and seems to be complete.]

Though the *Ātreya-tīlakam* &c do not postulate new Art theories or propound new principles they resemble closely in form and spirit the *Viśnudharmottaram*, and the language is always chaste. They are not necessarily works on image making. Many of the principles would apply to other branches of Art as well.

The opening portion of the *Samyak-sambuddha bhāsita-prāṇī-mūl-lāḥanam* (Sanskrit version) is laid in regular *sūtra* style and in the form of a dialogue. The Blessed One was once living in the *Jelavana*, and when He had returned, after a visit to the *Tusta* Heaven for religious preaching unto his mother, S'āriputra interrogated the Blessed One thus - "After your departure or *prīṇīna*, how are the good Believers to show their veneration ?

The Lord thereupon replies, "After I have departed or have attained *parinirvāna*, Images should be made for worship and veneration—high and round like the banian tree *nyagrodha-primandala-kāya*." (Compare the figure of speech in Persian poetry "Tall as the Cypress tree"). "The images should be equal in dimension to the full fathom *vyāma*, span of outstretched hand, and they should possess the due bodily proportions and the auspicious signs."

Then follow the respective proportions of the *Bodhisattvas* and the *Sugatas* in two sections. In the first part, are given the measurements, beginning from *Usnīsa*, the head protuberance of the Buddha up to the neck, *Grīvā*; in the next section, the divisions from the neck, *Grīvā* to *Gulpha*, heels are stated.

The four special varieties of facial shapes and the different *tālas*, prescribed—as also the dominant *rasas* for the various types of deities, are next given. Here ends the Sanskrit Text (*mūla*).

In the more full and very illuminating Sanskrit Commentary, the next sections (apparently mentioned by name only and containing the chief signs of perfection and the minor ones of the Blessed One) seem to be omitted. Then follow instructions for the erection of the different varieties of *Chaityas* and their diverse elements. Then the characteristics of *Vajra*, *Vajrayantrā* etc. are told.

As the work is ascribed to the Buddha himself, it stands to reason, why in the Tibetan, the name of the original author of the Sanskrit Text, *Das'a-ta'a-nyagrodha-parimandala Buddha-pratimā-laksana nama*, is lost; the translator's name also is not mentioned.

The Commentary is called *Sambuddha bhasita-pratimā-laksana-nāmanā nama* and no author of the work is mentioned. The translation was executed at the request of the great teacher Mahopadhyaya Bhotapaṇḍita Saddharmadhara by Upadhyaya Dharmadhara of India—the *Lo ḥsā ṅa*, being Kīrtidhvaja [Vide Cordier *op cit.*]

Both the Original and the Commentary in Sanskrit are full of corruptions, though the general sense is quite clear. Epigraphic considerations and Iconographic parallels from Brahmanic sources have fully helped the restoration of the Texts, in the majority of doubtful points.

A few of these misreadings might be due to the scribe's error, but the uniform nature of some of these mistakes, when taken in correlation with the peculiarities of the script, would postulate for the existence—in the epigraphic alphabet of the *Irche Typus* (𑀧𑀸𑀢)—of groups of letters so closely resembling, that any mistake or false stroke, on the part of the scribe would lead to confusions. These facts must be taken note of, to find out the nearest equivalents which the corrupt readings represented, before suggesting any emendations or corrections, in any critical edition proposed to be undertaken.

The confusion or interchange of letters in the Mss. may be stated, under different groups, as follows :-

a) between व *va* and ध *dha*, on the one hand and between व *va* and च *cha* on the other. (The Mss. do not differentiate between ब *ba* and व *va*)

b) between प *pa* and य *ya*.

c) घ *gha*, फ *pha*, भ *bha* and ह *ha*.

d) between त *ta* and न *na*.

e) between म *ma* and स *sa*

f) between द *da* and ढ *ḍa*

g) between द *da* and ह *ha* or ह्य *hya*.

These confusions would at once take the upper age-limit (of the Script) of the *Arche Typus* back to the time of the Nepalese (Cambridge) Ms. No. 856 of 1008 A.C. and Cambridge Mss. Nos 1691, 2 of 1179 A. C. While in addition to the above peculiarities of East Indian Script, the orthographical peculiarity of indicating an *anusvāra* followed by *sa* स, by means of a *na* न subscribed e. g. मान्स for मांस—which the Mss. have in common with Ghosrāwā inscription of Viradeva [placed between 800-900 A. C. by Mr. R. D. Bannerjee] and with the slightly later Bogrā stone inscription of the *Nandin* family [dated between the end of the 9th century and the beginning of the 10th century A. C.—*J. A. S. B.*, N. S., XVIII, 1922], would at once place the date of the Mss. at least to the end of the 9th century.

On the other hand, if the few instances of the confusion between *ta* त and *ga* ग and between *ma* म and *sa* स, belong to the original and be not due to the mistake of the scribe in copying, the date of the *ArcheTypus* would be pushed back earlier to the Gupta period. But, on no account, can the *ArcheTypus* be placed much later than the 10th cent. A. C. Probably the *ArcheTypus* was in the Gupta Script from which copies were made in the North Eastern Indian Script of the 10th century, these later versions being the bases of all subsequent copies.

Thus, traditions, and epigraphic and other data, alike point to the the high antiquity of the Art Canons of India,

HARIDAS MITRA

S'āntiniketan

8-10-1928

संयुक्तसंबुद्धभाषितं .

[दशतलन्यग्रोधपरिमाणल-बुद्ध-]

प्रतिमालक्षणम् ।

[पत्रं १ पंक्तिः १]

॥ देव० ॥ नमो 'बु(बु)द्धाय ॥

॥१॥ 'बु(बु)द्धो भगवान् जेतवने विहरति स्म ॥

तुपितवरभवनात् मातुं'र्द्धां'नां'डशनावगतं

[पं० २]कालसमय* (मातुर्धर्मदेशनाऽऽगमन-

कालसमये) शारिपुत्रो भगवन्त ते(मे)तदवोचत् ॥

*संबुद्धभाषितप्रतिमालक्षण-धिवरणी ॥ *

भगवता यदे'धौ(धो)क्तं बु'(बु)द्धाकृतौ फलं ॥

लक्षणं बु'(बु)द्धमूर्त्तिनां तदेवाप्रापि लिख्यते ॥

मर्वत्त[पं० २]क्षणसंपूर्णा प्रतिमा मुखदायिका ।

वदिहीना यदा या स्यात् 'दा(द*)'न्तदुःखप्रदायिका [पं० ३] ॥

किञ्च'न्मु'खं (किन्त्वत्सुखं) ॥ तदाह ॥

यावन्तः परमाख्यो(१) भगव'स्तुये' (वनम्पे)पु विम्बे'पु वा

तत्कर्त्तुं[']दिवि भू [पं० ४]नञे च नियत['] नावन्ति

राहा[- -] ॥

भगवन् भगवता गते परिनिवृत्ते वा श्राद्धैः
कुल[पं० ३]पुत्रैः कथं प्रति*यन्तव्यं* (प्रतिप-
त्तव्यं) ॥

विवरणी ।

[- -]*रूपासनाधिसंपद*स्विता*(-दिसंपदोऽखिला)

भुक्त्वा (भुक्त्वा) च सर्वं [पं० ५] सुखं
प्रान्ते जन्मजराधिपत्तिरहितं प्राप्नोति *(बौ)द्ध['] पदं ॥

अतो रूपकायस्य लक्षणमा[पं० ६]इ ॥

तत्र सम्यक्सम्बु*('बु)द्धानां महावज्रधराणाञ्च
दे*घो(ध्र्ये)ण कायस्य *वा(वा)हुद्वयपार्श्वम [पं० ७]
सारित-व्याप्तेनापि किं प्रमाणं ॥ स्वकीयाङ्गुलेन सार्द्धद्वादशा-
ङ्गुलस्ताडिस्तेन पञ्च—

[पत्रं १८ पृ० ३] [पं० १] ॥ देव० ॥ विंशताधिकशताङ्गुलं ॥

१) तथा हि—श्रीगोपालभट्टकृते श्रीहरिभक्तिविलासे—१८ श-
विलासे-श्रीमूर्त्तयाविर्भावमाहात्म्ये—

“विष्णुधर्मोत्तरे । देवस्य प्रतिमायान्तु यावन्तः परमाणवः ।
तावद्वर्षसहस्राणि विष्णुलोके महीयते ॥”

तथा श्रीहरि०—१९ शविलासे-श्रीमूर्त्तिप्रतिग्रामाहात्म्ये—

“मात्स्ये । प्रतिष्ठायाः सुराणां च देवतार्चानुकोर्तनात् ।
देवयज्ञोत्सवार्चापि बन्धनेन विमुच्यते ॥”

भगवानाह ॥ सारिपुत्र मयि गते परि-
निवृत्ते वा ॥ न्यग्रोधपरिमण्ड [पं० ४] लं कायं
कर्त्तव्यं ॥ यावत्कायं तावद्दयामं ॥ यावद्दयामं ॥*

विवरणा ।

॥ १८ ॥ लोचनादिदेवीनां द्वादशाङ्गुलस्तालस्तेन नवताले-
नाष्टोत्तरश [पं० २] ताङ्गुलायामो च्या* (व्या) यामश्च ॥ (बो)-
धिस (स्त्रा) नाश्च द्वादशाङ्गुलै [१] दशतालकमेव ॥

सर्व्वल (म्बो) [पं० ३] दरक्रोधानाश्च प*र्णवत्यं* (पण-
वत्य) हुलं अष्टतालेन ॥

ललत* (ना) क्रोधानां तु दशतालेन विंशत्युत्त [पं० ४]
रशताङ्गुलायामव्यायामाभ्यां सर्व्वङ्गा* पीङ्गदितं* (ज्ञोपाङ्गादितो)
ज्ञातव्यं ॥ शास्त्र* द्द (ध) र्मदशनागमनसम [पं० ५] ये शारिपुत्रो
भगवन्तमेतदवोचत् ॥

भगवन [२] भगवता विना शा*द्धैः* (श्राद्धैः) (२) कुल-
पुत्रैः ॥* कुलदुहि [पं० ६] वृभिश्च कथं प्रतिपत्तव्यं ॥

२) श्राद्धैः, from धत् + root ✓ धा in the sense of
शत् ? or to be read श्राद्धे ।

The Chinese rendering for कुलपुत्राः is *shan-nan-
tzu*, literally meaning कुशलाः-पुत्राः-पुत्राः । The Chinese

तावत्कार्यं ॥ पूजासत्कारार्थम्प्रतिमा ॥ क[पं० ५]
र्त्तव्या ॥

सर्वाङ्गो*याङ्गावयन* (पाङ्गावयव)स्थौल्य-
लावण्यलालित्यसलिलतत्त्वं* ॥* छत्राकारशिरः
स्क*न्धां* L [पं० ६] संस्थितोष्णीपत्वादिषु ॥*
संस्थानात्* (सलीलत्वछत्रा०—०स्कन्धसुसं—

विवरणी ।

भगवानाह ॥ शारिपुत्र मायि गते परिनिर्वृते वा* ॥
न्यग्रोध L [पं० ७]परिमण्डलं यावद्दयामं तावत्कार्यं याव-
त्कार्यं तावद्दयामं पूजासत्कारार्थं प्रतिमा क L

॥गुरु०॥ ॥१८॥[प० १.६ पृ० १] [पं० १] (र्त्त)न्त*व्या ॥
सर्वाङ्गोपाङ्गावयवस्थौल्यलावण्यलालित्यसलिलत[पं० २] त्वं

rendering for कुलदुहितरः is *shan-nu-jên*, literally कुशला-
नारा—जनः । The qualifying adjective used in connecti-
ou with them, is *hsin-chê*, meaning धत्तानारः, धत्तावन्तः ।
Similarly, the Devas and the Asuras pay reverence to
the Buddha, *hsin-shuo-tso*, धत्ता—दानम् or आदानम्—कु-
र्वन्ति ।

-०दिसुसंस्थाना) [॥] तत्रायामविस्तारोच्छेद-
सन्धिवन्धनिर्गमैः ॥ गुरु० ॥ ११ ॥ [पं० ७]
प्रमाणं वो (वो) धिसत्व (त्व)ानां सुगतानाञ्च प्र-
वक्ष्यामि [॥] तच्छृणु ॥

तत्र तावत्प्रमाणं वोधिसत्वानां स्वेना-
ङ्गुली [पत्रं २ पृ० १] [पं० १] प्रमाणेन
शतं विंशत्युत्तरं ॥ बु(बु)द्धानां पञ्चविंशत्युत्तरं ॥

विवरणी ।

सप्तोत्सदमहाहनुत्वद्धत्राकारशिरःस्कन्धसुसंस्थितोष्णीपत्वादिसुसं-
स्थाना ॥

तत्रायामविस्तारोत्से [पं० ३] वसन्धिन (व)न्धननिर्गमैः ।
प्रमाणं (बु)द्धमूर्त्तानां (वो)धिस(त्व)ानाञ्चेति वचनात् ॥

तत्र लावण्यं [पं० ४] दिनग्धचर्मता लावण्यं (लालित्यं)
मनोहरता ॥ सलीलत्वं त्रिभङ्गत्वादिगुणेन ॥ सप्तोत्सदेति सप्तो
[पं० ५] वपवाः ॥ उत्सदा वैद्यया उन्नताश्चेति पर्वायाः ॥ कतमे
पादद्वयं हस्तद्वयं स्कन्धद्वयं श्री [पं० ६] वा चेति ॥ अपरं
प्रसिद्धमेव किञ्चिदुन्नतिर्हृद्यैः ॥

[**] चतुरङ्गुलमुष्णीपं केशस्थानन्ततो द्व .

[पं० २] यं ॥

सार्द्धत्रयोदशी रात्रामुखभागश्च तन्त्रयं

(शीमात्रां मुखभागश्च तन्त्रयं) ॥

(—०मुखं भागश्च तत्रायं) ॥

ललाटं नासिकाञ्चाधः] चिचु(बु)कान्तं
तृतीयकं

च[पं० ३] तुरङ्गुलं ललाटां(टं) तुल्यं
नासिकाया[ ] भवेत् ॥

साधिकं चिबुकान्तन्तु चिबुकं द्वयङ्गुल
भवेत् ॥

आ[पं० ४] यामं निर्गमाच्चैव(मञ्चैव)
चतुरङ्गुलमिष्यते ॥

चतुरङ्गुलौ कपोलौ तु कर्णमूलाद्दिनिःश्रितौ ॥

विवरणी ।

तत्र चतुरङ्गुलमुष्णीपं केशस्थान[पं० ७]श्च तथैव ललाटना-
सिकापश्चिबुकान्तं चतुर्थवाधिकचतुरङ्गुलं ॥ एतेनार्द्धत्रयोदशी
[पं० १६ पृ० २] [पं० १] ॥ देव० ॥ ॥१६॥ मात्री मुखभागः ॥

[*] हनुः [पं० ५] स्यान्त्य* (त्व्य)ङ्गु-
लोद्धेदो(३) विस्तारे द्व्यङ्गुलश्च सः ॥

विवरणा ।

चिवु*क['] ब्रह्मल[ ] भवेत् ॥ आयापनिर्गमौऽ*भ्याञ्चैव
(-माभ्याञ्चैव) चतुरङ्गुलमिप्य[पं० २] ते ॥

चतुरङ्गुलौ कपोला*(१) कर्णमूलादि*(द्वि)निर्गतौ ॥

चक्षुरपथर्मणोऽ्या*(१) मागा*(१) इन्ः*(नुः) स्यात् ॥

[पं० ३] ब्रह्मलोत्सेयो विस्तारात्[ ] ब्रह्मलश्च सः ॥
(शो)धिस(त्वा)*येह(४)(-पेक्ष)[*या] *सो(१)धिकः परिपूर्णः
स्यात् *स(म)हा[पं० ४]सिंहहनुर्पया ॥ सं(वु)द्धमहावज्रशराणां
किञ्चि*द्रु(दु)न्नत इत्यर्थः ॥ क्रोधानां तु चिपिटो वि [पं०५]
स्ताराधिकः ॥

३) There is an unfortunate discrepancy here between the Text and the Commentary. But epigraphic considerations support this reading only.

४) Epigraphic considerations make the correction plausible; necessarily the restoration is also fairly certain.

प्रतिमालक्षणम् ।

साधिकः परिपूर्णः स्यान्महासिंहहनु[ ]यथा ॥

अ[पं० ६]धरो द्व्यङ्गुलायामो निर्गमौ

(१) छेद*मात्रिकः ॥

मध्ये स्याद्धोभना रेखा शृ*ङ्घिणी मातृ*

(त्रि)के स्मृतौ [पं० ७] ॥

चतुरङ्गुलमायामं व*क्तं(क्तुं)कुर्याद्विचक्षणः ॥

यथोपपन्नस्थानाश्चत्वारिंश*ब्द(द्)शनाः स्मृताः [॥]

विवरणी ।

अधरौ*(१) द्व्यङ्गुलायामो निर्गमा*त्येध*(मोत्सेध)मात्रिकः ॥

अद्भुत्य[।ः] तृतीयभागो मात्रि[पं० ६]क इती*(ति) ॥ अधरे

मध्यं विम्ब*फलवत् ॥ एकाङ्गुले स्रक्वणी ॥ चतुरङ्गुलायामं

वक्त्रं यथो*त्वया (—ोक्ततया) [पं० ७] विन्यासश्च ॥ गुरु० ॥

चत्वारिंशद्दशानां राजद* (त*)दन्ता(५)दिक्रमेण ॥१६॥

५) This correction is based on the probable reference, here, to the well-shaped and beautifully white teeth of the Buddha. See the Lists of the *Laksanas* and the *Anuvyañjanās* of the Buddha figure, later.

[पत्रं २ सांकपृष्ठं] [पंक्तिः १]

॥ देव० ॥ उत्तरो*ष्टो* (-ौष्टो) ऽङ्गुलार्द्धः

॥ २ ॥ स्यात्तथैवोद्धेदनिर्गमः ॥

त्रिभागाङ्गुलिका 'क्राच्या*' ('कार्या') गो*त्री
त*स्यैरि स्थि[पं०२]ताः* (गोजी तस्योपरि स्थिता) ॥

नासा द्व्यङ्गुलविस्तारा सार्द्धमङ्गुलमुन्नता ॥

अर्द्धाङ्गुले समौ वृन्ते(त्रे) नासायाः श्रोतसां

स्मृ[पं० ३]तो ॥

विवरणी ।

उत्तरो*ष्टो* (-ौष्टो) ऽङ्गुलार्द्धश्चतुर्पदां निर्ग [पत्रं २० पृ० १]

[पं० १] मोत्सेध्य* (घा)भ्यां ॥ नासाग्राय[गि] ऽष्टो* (गि) हुल[ ] द्विभागा

प्रणालाकारा श्मश्रुमध्या गोधिः* (जी) ॥ *नोमा* (नासा) अ-

[पं० २] हुलविस्तारा सार्द्धाङ्गुलोन्नता ॥ *बुद्धानां किञ्चिदधि-

का ॥ अतिक्रोधाना[ ] किञ्चिच्चिपिटा [पं० ३] पार्श्वानि *र्द्ध(र्ग)

ता ॥ अर्द्धाङ्गुलसमे वृत्रे* (त्रे) श्रोतसां ॥ तस्या नासावंसो नासाग्र-

य* च* क्री(६) (-चक्रि*त-) विस्तारा* द्वय्य(-ददर्दा) हु[पं० ४] नः ॥

६) These are further examples of such confusion between य, या and च, चा—which are of epigraphic interest.

The म, मा may also be read न, ना which would however change the sense.

नासावंशसमौ मध्ये विस्तारेणार्द्धमा*तृ(त्रि)कः ॥
 नेत्रान्तरेऽङ्गुले*(१) ज्ञेयो नेत्रे च चतुरङ्गुले ॥
 विस्ता[पं० ४]रा[द्]द्वयङ्गुलौ मध्ये तयोस्तारा
 त्रिभागिकी ॥

दृष्टिः स्यात्पञ्चभागेन द्वयङ्गुलं त्र्यङ्गुलं
 त्त*(त)योः ॥

अ[पं० ५]ङ्गुलस्य चतुर्था*शो(-ांशं) विसृ*(स्तृ)तो-
 क्षिसमुद्ग*(द्र)कः ॥

पद्मपत्राकृतिः कार्यो नेत्रकोशोऽङ्गुलित्रयं ॥

विवरणी ।

चतुरङ्गुलश्लुःकोषः ॥ तन्मध्येमेकाङ्गुलं विस्तारात् मध्ये
 द्व्यङ्गुलं ॥ भ्रूवोरधस्ता*र[पं० ५]*भ्या*(भ्रूरोमा)*धः(७)
 पर्यन्तो त्र्यङ्गुलिं ॥ चक्षुषोरन्तरे नासामूलमेकाङ्गुलं ॥
 भ्रू(भ्रूः) चतुरङ्गुलायता *रा*र्य(सर्प)कारा(८) अ[पं० ६]दा*
 (-र्)ङ्गुलविस्तारा मध्ये वज्रधरस्य ॥ क्रोधानां तु कुटिला ॥

५) Another alternate reading may be भ्रूरेखा ।

८) This restoration is based on epigraphic con-
 siderations. A single stroke added, will turn रā रā
 to सā, स !

[*] कर[पं० ६] वीरसमं सूत्रं नेत्रयो[ ] नासिकापुटे ॥
 तारासमे च त्रि^{*}बुके सृ^{*}कुणा परियोजयेत् ॥
 अन्तरस्तु भ्रू[पं० ७] वः का^{*}यां(यो) विस्तृतं
 सार्द्धमङ्गुलं ॥

विवरणी ।

(बु)द्धानां ध्यानदृष्टीनां *दियच*(द्वियच)विस्ता[पं० ७] रात्
 द्वयङ्गुलपत्र्यवाधिकायामाच्चापाकारं ॥ (त्रो)धिस(त्रव)ानां तु चतु-
 र्यवविस्तारात् विंशतिप* L

[पत्रं २० साङ्गपृष्ठं] [पं० १] < ॥ देव० ॥ ; च^{*}(यव)।

॥२०॥ यामादुत्पलं(६) ॥ सर्वो^{*}(ा)सां शृङ्गारस्त्रीणा[ ]
 अष्टादशायवायामेन षट्त्रयवविस्तारात्म*(न्म)त्स्योदराकारं [पं० २]
 चतुर्यव[ ] करवीरं नासासमीपं नेत्रातुः*(-न्तः) ॥ अपरनेत्रान्तो
 ऽयाङ्गश्चतुर्यवः ॥ त्र्यङ्गुलश्चतुर्भुजं [पं० ३] णिः ॥ का^{*}लि^{*}का(कणी^{*}नि^{*}-
 का) सातिरेकयवप्रमाणा[५५] एकणीसूत्रमा[५] ह L [पं० ४] छिर्मध्य-

The glossy-black, कृष्ण and curved, कुटिल eyelashes are compared to the form of snakes.

• २) These are examples of confusion of प, pa and य, ya on the one hand, and of च, cha and य, va on the other.

मध्ये चोर्णात्र विज्ञेया शुभा *पु(पू)र्णेन्दुसन्निभा ॥
नासिकावन्स(१०)सू[प० ३ पृ० १] [पं० १]त्रोर्णा

तथा मूर्द्धजसंस्थितं*(तः) ॥

शिरोमणिः स विज्ञेयः सुप्रभो विमलस्तथा ॥
चतुरङ्गुलमु[पं० २]द्वेदाह्वलाटोपरि मस्तकं ॥
छत्राकारं शुभनीलं दक्षिणावर्तमूर्द्धजं ॥

विवरणी ।

पुत्तलिका ॥ सार्द्धाङ्गुलस्वैव पञ्चभागेन विस्तारेणैकाङ्गुलं तारा
त्रिभागिकाऽङ्गु[पं० ५]रुस्य चतुर्षा*ङ्गुः*(र्याशः) प्रकाशितो
ऽक्षि*पुत्रतः ॥ पद्मपत्राकृतिन्ने[ ]त्रकोपोऽङ्गुलत्रयं ॥

करवीर[ ] स[पं० ६]पमूर्त्रं नासिकापुटस्य ॥ ताराम*(स)मं चि
(यु)कं मृकणी तथा ॥ श्वोर्मध्य[ ] सार्द्धाङ्गुलं ॥ तत्रैवोर्णा ॥ गुरु० ॥
[पं० ७] एकाङ्गुला पूर्णचन्द्रनिभा ॥ नासा ऊर्णा उष्णीष-
स*मं*सुत्रं*(-समघ्ना) ॥ (१३)

(१६) यथाशोभं शिरोमणि[ः] वि L

॥ २१ ॥ [पं० २] मलः कार्यः →

१०) An example of the orthographical peculiarity of the Ms of indicating *Anusāra*, followed by *sa*, स by means of a *na*, न subscribed.

'धुरेखा स्याच्चतुः [पं० ३] म्मात्रा कर्णा यञ्चापि
(कर्णद्वयञ्च) तत्समं ॥

'निःसृतौ द्वयङ्गुलौ कर्णा (१) तयोः]
पत्रोर्द्धमात्रिकः ॥

उर्ध्वदो मात्रि [पं० ४] को ज्ञेयः श्लिष्ण (११)
श्रोत्रोर्द्धमात्रिकाः ॥

अङ्गुलस्य चतुर्थान्सः (१२) कर्णावर्त्तत्सु (स्य)
विस्तरः ॥

विवरणी ।

उष्णीषं मध्यस्थीकृत्य द्वादशाङ्गुलं जटामुकुट [ ] वज्र-
घरस्य ॥ वीराणां (वो)षिस [पं० ३] (स्व)ानां
(१७)* चाङ्गुलं जटामुकुटं मकुटं चेति त्रिशेषः ॥ दशाङ्गुलमिति /
केचित् ॥ उष्णीषाधोवेष्टनेन [पं० ४] द्वादशाङ्गुलं ललाटोपरि
द्वयाकारं ॥ नीलदक्षिणावर्त्तमूर्द्धजं ॥ उन्नतमस्तका (के आ-)* कर्ण
संघ्र [पं० ५] खण्ड*वेष्टनेन द्वात्रिंशदङ्गुलमस्तकं ॥

११) Could the reading be श्लिष्ट or श्लक्ष्ण? In any case, the sense is obscure.

(१२) A further interesting example similar to (१०).

सा[पं० ५]र्द्धमात्रेङ्गुले द्वे स्यात्

कर्णसुस्वन्तरभागतः ॥

पाश्वो^{*}(^१) स्यातां यथाशोभं के^{*} ॥शाश्चापि तथैव च ॥

[पं० ६]अर्द्धपञ्चममात्रञ्च कर्णपत्रमथाङ्गतः ॥

कर्णात्कर्णान्त[१] विज्ञेयो मस्तकोऽष्टादशाङ्गुलः ॥

[पं०७]चतुर्दशाङ्गुलं *पृ(स्प)ष्टन्तयोरन्तरमिष्यते ॥

चत्वारिंशन्मात्रञ्च शिरः स्यात्परिणाहतः ॥

विवरणो ।

ध्रुवो रेखासमौ कर्णा^{*}(^१) ॥ आयामेन ॥ २० ॥

[पत्रं २१ पृ० १] [पं० १] चतुरङ्गुलो^{*}(^१) ॥ द्व्यङ्गुल-

विस्तारौ तत्प^{*}त्तु(त्रं) च[तुर]पत्रं ॥ तयोरू^{*}र्द्धे(ध्वे) पत्रं चतुर्थवं

नत^{*}मु^{*}चे^{*}मै काङ्गुल[पं० २]ल^{*}(१४) ॥ ि(व)लं चतुर्थवं ॥

कपोलकर्णद्विद्रयोर्मध्ये कर्णावर्चः *फ(क)लिकाकारो द्वियवः ॥

[पं० ३] कर्णलता चतुरङ्गुला दीर्घतः ॥ स्थूला यथाशोभन[१] ॥

१३) Here, some lines (put in separate paras) have been written, which should really come later and under different heading. But for this slight mis-order, the *Tikā* is continuous.

१४) नतमुखे सैकाङ्गुलं or नतसू^{*}चे^{*} सैकाङ्गुले or नतमुखमे-काङ्गुलं ?

[पत्रं ३ सांकपृष्ठं] [पं० १] .

॥ देव० ॥ [**] ग्रीवोल्लेदाच्चतुर्मात्रा

॥ ३ ॥ विस्तारादो^० (१) दष्टमा^० तृ(त्रि)का ॥

परिणाहान्न कर्त्तव्या चतुर्विंशतिमा^० तृ(त्रि)का ॥

विवरणा ।

पूर्वमुष्णीपादि ग्रीवापर्यन्तं च [पं० ४] तुर्पवो^० (१) धिक-
विंशत्यङ्गुलं^० मु^० क्त्या^० (लमुक्त्वा) इदानीं ग्रीवादिगुल्फाधः पर्यन्त-
स्य विभागः क्रिय [पं० ५] ते ॥ ग्रीवो^० (१) चतु[र]ङ्गुला ॥
ग्रीवातो हृदय [०] सार्द्धद्वादशाङ्गुलं ॥ हृदय [१] न्नाधिपर्यन्तं
तथा [२] ना [पं० ६] भिरा [३] गुब्बं सार्द्धद्वादशाङ्गुलं ॥ उरुः
पञ्चविंशत्यङ्गुलं ॥ जंघापि तथा जानुः पद^० (६) ङ्गुलं ॥
[पं० ७] द्वयङ्गुलो गुल्फः गुल्फादधश्चतुरङ्गुलमै^० ति (मिति)
स^० स्पे^० कसं^० बुद्ध (सम्यक्संबुद्ध -) वज्रधर (वो) पिस (च) दीनां
द [पत्रं २१ साङ्कपृष्ठं] [पं० १] शतालस्य कथितो विभागः ॥
॥ देव० ॥ अन्येषां तु यथायोगमुन्नेयं ॥ (१५)

१५) This paragraph is to be connected with (१८).

१६) While, this para should go with (१३)

१७) Some *Alasaras* seem to be missing and if the
cha, च be a mistake for *ra*, र the probable reading
was [न]शङ्गुलं, which is close to दशाङ्गुलं - an alternative
measurement, prescribed by some Masters, *Āchāryas*.

ग्री[पं० २]वान्तान्यङ्गुलान्यष्टौ स्कन्धान्तो(१६)
द्वादशाङ्गुलः ॥

*वि(चि)तान्तरांशो(२०) वृत्तश्च स्कन्धः स्याल्लक्षणा ८
[पं० ३]न्वितः ॥

चत्वारिंश*तमात्राणि *चात्तौ चायाममिष्यते(२१)
(वा)हु[^१]विंशतिमात्रं तु प्र(वा)हुः

*शो(पो)ड[पं० ४]शस्तथा ॥

द्वादशाङ्गुल[^१] हस्ताग्रं मणि*वन्धा*न्प्र(वन्धात्प्र-)
कीर्तितः ॥

विवरणी ।

(१८) ग्रीवा चाष्टाङ्गुलविस्तारा ॥ तस्यावेष्टनं चतु[^१]वि ८
[पं० ६]शत्यङ्गुलं ग्रीवाया अष्टाङ्गुलं हित्वा कर्णसमीपे
चतुरङ्गुलेन सह द्वादशाङ्गुल[^१] स्कन्धाट ८ ॥ गुरु० ॥
[पं० ७] तः स्या *रक्षणांन्वितः ॥ कृशतारहितस्कन्धातु*(त्)
फफोणे*रु*र्द्ध(-रुर्ध्वं) विंशत्यङ्गुलो *बाहुः कफौणि- ॥ २१ ॥

१८) This para is in continuation of (१५)

१९) Another example similar to (१०) and (१२).

२०) This restoration is certain, being supported by the *Dharmasamgraha* and the *Mahātyutpatti*. चितान्तरांशता and *चितान्तरंश are respectively given by these two Works, among द्वात्रिंशल्लक्षणाणि । See later.

कुं कुंणीमणिं वन्धाभ्यां

मङ्गुलञ्च ८ [पं० ७] इङ्गुलं स्मृतम् ॥

वाहौ मध्यपरिक्षेप इष्टो विंशतिमात्रिकः ॥

प्रवाहुः षोडशः स्याद्विंशतिपङ्को (द्विपङ्को)

मणिं च [पं० ६] न्धने ॥

आयामं (म) सप्तकम्पाणौ तल [ ] विस्तारपञ्चकं ॥

शंखञ्चक्रं तलेन्यस्त [ ] पद्मञ्च कुलिं साङ्कु [पं० ७] शं ॥

सर्वलक्षणरूपिण्यो लेखाः कार्य्याः पृथग्विधाः [ ] ॥

विवरणी ।

[पत्रं २२ पृ० १] [पं० १] - रेकाङ्गुल्य ॥ कफोणेरध-

स्तात् (म) णिं वन्धाद् द्वे प्रवाहुः षोडशाङ्गुलः ॥ एकाङ्गुलो

मणिं च [पं० २] न्ध (वन्ध)ः ॥ मणिं वन्धादधो मध्याङ्गुल्य-

ग्रपर्यन्तं द्वादशाङ्गुलो हस्तः ॥ एव (एवं) [प] श्चाशदङ्गुलं ॥

वाहौ ८ [पं० ३] मध्यवेष्टनं विंशत्पङ्गुलं ॥ उपवाहोर्मध्यवेष्टनं

षोडशाङ्गुलं ॥ मणिं वन्धे वेष्टनं द्वादशा [पं० ४] ङ्गुल [ ] ॥ मणि-

वन्धाद् सप्ताङ्गुलं करतलं ॥

२१) There is अपेक्षा (want) of some word, which has been mis-spelt here—and since the topic deals with measurements of the arms, the wrists etc., and as *cha*, च could be easily a mistake for *va*, व or *ba*, ब the reference is probably to *bāhu*, बाहु. It is therefore

[*]पञ्चाङ्गुलायता मध्या पर्वाद्धे^{*}(ो)न[1] प्रदेशे ८

[पत्रं ४ पृ० १] [पं० १] नी ॥

अङ्गुलार्द्धविहीना तु कर्त्तव्या स्यादनामिका ॥

अनामिकातः पर्वे(ो)णा^{*} कर्त्तव्या तु कनीय ८

[पं० २] सी ॥

त्रिप^{*}र्द्वा^{*}(पर्वा)ङ्गुलयः सर्वाः पर्वाद्धे^{*}न

नखाः [शु]भाः (२२) ॥

मणि^{*}वन्धोपरिष्ठा^{*}त्तु(त्तु) सोऽङ्गुष्ठश्चतुरङ्गुलः

[पं० ३] ॥

विवरणी ।

मध्याङ्गुली पञ्चमात्रा ॥ तस्याः पर्वाद्धे^{*}ना प्रदेशे [पं० ५] नी ॥

अनामिका तत्समा पर्वाणा कनीयसी [11] सि^{*}(स)र्वाङ्गुल्य-
स्त्रिपर्वाः ॥ *य^{*}र्वाद्धे^{*}न ने^{*}(न)खास्तासां ॥ मणि-[पं० ६]

*वन्धाच्चतुरङ्गुलं त्व^{*}क्का(क्त्वा)नखाग्रं यावच्चतुरङ्गुलोऽङ्गुष्ट^{*}ः ॥

proposed to read the word as (याहौ) The only difficulty is regarding the measurement, but it may be that the distance between the two arms along the shoulder-blades, was perhaps meant. Then the measurement (forty) 40 *mātrās* need not be too long. The standard measurement between the two *Bāhu-bāhya-sūtras* is, however, (thirty-six) 36 *mātrās*.

२२) Read त्रिपर्वाङ्गुलयः The reading यर्वाद्धे^{*}न in the

तावानेव परिक्षेपः पञ्चार्द्धेन नखश्च सः* (स्यात्) ॥
 अङ्गुष्ठा तु (त्तु) प्रदेशिन्या अन्तरं त्र्यङ्गुलं स्मृतं ॥
 कनी[पं०४]यसी मणिवन्धाद्भवेत्पञ्चाङ्गुलायतः* ॥ ।
 अग्रहस्तपरिक्षेपो विज्ञेयो *द्वादशाङ्गुलः ॥ ।
 दैर्घ्यात्तृ[पं०५]तीयभागः स्यात्

स्वाङ्गुलीनां परिग्रहः ॥

ग्रीवाहृदययोर्मध्ये सार्द्धद्वादशमातृकः ॥ ५

हस्ता[पं०६]भ्यो[श्च] चत्तु*(तु)श्चैव

स्तनयोरपि चान्तरं ॥ ५

स्तनयोरु*(रु)परिष्ठाच्च कक्षे कार्प्य[ ] पडङ्गुले ॥

तदूर्ध्वम्पुनरा[पं०७]स्कन्धान्न*च(व)मात्रा(२३) ॥ ५

प्रकीर्तिता ॥

विवरणी ।

द्विपर्वः [॥] पञ्चार्द्धेन नखः ॥ अङ्गु[पं० ७]*ष्टो वेष्टनेन ^{११२५७}

चतुरङ्गुलः ॥ अङ्गु*ष्टप्रदेशिन्योर*क्षर*(न्तरं) त्र्यङ्गुलम् ॥ ^{११११}

मणिव*द्ध(बन्ध)ात्* ॥ कनीयसीम् ८ ^{११११६}

[पञ्च २२ साङ्गुष्टं] [पं० १] ॥ देव० ॥ ॥ २२ ॥ लपयन्ते ^{१११११}

commentary must be mistaken. It should be पञ्चार्द्धेन
 clearly. ^{४९}

२३) An example of the confusion of cha, च with. च
 वा, घ similar to २०) ^{११११६}

उरसोपि च विस्तारः पञ्चविंशतिमात्रिकः ॥

परिणाहो (२४)* दु(ह्यु)रः [साङ्गपृष्ठं] [पं० १]

॥ देव० ॥ काव्ये (१) विस्तारात्त्रिगुणा* (ः) शुभं* (ः) ॥

॥ ४ ॥ स्तननाभ्यन्तरे चैव षोडशाङ्गुलमिष्यते ॥

[*] अ*वे*धः* (अवधेः)* सन्धिरन्ध* (न्ध्र)भ्यां

[पं० २] नाभिमण्डलमङ्गुलं ॥

नाभिमध्याप* (त्प)रिक्लेप* (प):

पट्चत्वारिंश* ड(द)ङ्गुलः ॥

द* (ह्य)ष्टा(२५)दशाङ्गुलं चैव

विस्तारे [पं० ३] ए कटिर्भवेत् ॥

नाभिमेढ्रान्तरो अ* (वा) स्यात्

सार्द्धद्वादशमात्रिकः ॥

विवरणी ।

पञ्चाङ्गुलं ॥ स्कन्धात् कक्षपर्यन्तं नवाङ्गुलं ॥ कक्षात् स्त*मं(नं)

यावत् प*दङ्गुले ॥ उ[पं० २]रः ष्ट*ष्ट*यो वे*ष्ट*यो *(पृष्ठे

आवेष्टय)* वेष्टनं *प*द्यञ्च(पदपञ्च)शदङ्गुलं ॥ स्तनयो[^१]मध्य[^१]

सार्द्धद्वादशाङ्गुलं ॥ स्तननाभ्यो[पं० ३]पर्यन्तं षोडशाङ्गुलं ॥

नाभिमारभ्य *ष्टे*न(वेष्टनेन) सनाभिं यावत् पदचत्वा-

२४) २५) There seems to be some confusion in the Ms. between द, da and ह, ha or, ह्य, hya. Also, see २९) and the ^{second} ~~first~~ S'loka of the commentary (Vivarani).

तदद्धेन तु मेदूः स्यादायाम ८ [पं० ४] परिणाहतः ॥
 पञ्चमात्रायतो ल(म्ब)ो वृपणो चतुरङ्गुलौ ॥
 पञ्च मात्राणि चत्वारि विस्ताराया [पं० ५] मतस्तयोः ॥
 (ऊ)रु समाहितो का*यौ(योँ) पंचविंशतिमात्रिकौ ॥
 सुविस्तारं तयो [ ] मध्यं मापयेद्द्रादशा [पं० ६] इगुलं ॥
 परिणाहेपि कर्त्तव्यं शुभं षट्त्रिंशदङ्गुलं ॥
 मध्ये चतुरङ्गुलः००००न्तु जानुतः (२६) ॥
 सन्धि(व)न्ध ८

[पं० ७] श्वतुर्मात्रा त्रिदिकं जानुगुल्फकं ॥
 गूढगुल्फा*सि*रास्थित्वं सुकुमारो*(ौ)
 *स्त*तौ(तलौ) शुभौ ॥

विवरणं ।

रिशदङ्गुलं [॥] ना*वे(धिः) नि*॥*ष्टु*३[पं० ४] १*यो(निम्न-
 तथा) एकाङ्गुलं परिणाहं च ॥ तथा विस्तारेणाष्टादशाङ्गुला
 कटिः *हि*चौ(स्फिचौ) चतुरङ्गुलौ वि[पं० ५] स्तारायामौ ॥

२६) unfortunately, the Text, has, here, bad lacunae, while the commentary is hopelessly corrupt. Both, seem to have given measurements for the knee. Since, the girth of the latter, is little less than the

ऋजुवृत्ता[पत्रं ५ पृ० १] [पं० १]यते जंघो*(घे)
पञ्चविंशतिमातृ*(त्रि)के ॥

तयोर्मध्ये परिणाह एकविंशतिमा*तृकाः ॥
चतुर्दशाङ्गु[पं० २]ला*ज्य*स्ता(२७)

*ङ्गुल्फान्ता*श्चतुरङ्गुलं ॥

गुल्फा[द्]द्वादशकायामः पादः पादा*र्द्धविस्तरः ॥

विवरणो ।

च [ऊ]रुमूलयोर्मध्यं द्वादशाङ्गुलं ॥ वेष्टनेन त्रिगुणं ॥ तयोर्मध्य
आयामेन पञ्चा[पं० ६]ङ्गुलौ विस्तारेण चतुरङ्गुलौ अण्डकोपी ॥
तदुपरि द्व्यङ्गुलं विस्तारेण गुह*(हं) दैर्घ्येण द्विय*ऽ ॥ गुरु० ॥
[पं० ७]त्राधिरूपदङ्गुलं ॥ उ*रु*मध्यवेष्टनेन द्वात्रिंशदङ्गुलं जानु-
वेष्टनमष्टाङ्कि*(विंश)*त्यङ्गुलम् ॥

जंघा-

॥ २२ ॥

[पत्रं २३] [पं० १]मध्यवेष्टन चतु[र्]विंशत्यङ्गुलं ॥
पादग्रन्थेरधः पा*ष्णी*ऽ [पं० २]चतुरङ्गुले ॥ अधऊ*र्द्धतः

middle-girth of the thigh, which is thirty-two
Angulas. the girth of the knee is tentatively taken
to be अष्टा(विंश)त्यङ्गुलं and since, the first two, and
the last three aksaras of the compound, can be
read with certainty, the restoration is plausible.

२७) Read चतुर्दशाङ्गुलाः+*(अधस्तात्)*+गुल्फान्तः+
चतुरङ्गुलं । The whole sentence becomes चतुर्दशाङ्गुला

पाश्वो^१ (१) [पं० ३] द्वयङ्गुलविस्तारौ

पाण्णी^१ च चतुरङ्गुले ॥

पडङ्गुलं स्वविस्तारं त्रिगुणं परिणाहतः ॥

[पं० ४] पञ्चाङ्गुल्यो द्विपञ्चाणि पञ्चाङ्गेन

नखाः स्मृताः ॥

पञ्चाङ्गुलं परिक्षेपादङ्गुष्टस्त्र्यङ्गुलायतः ॥

अङ्गु [पं० ५] ष्टकसमा चैव स्म^१ (स्व)ायामेन

प्रदे^१ सिनी ॥

पोडशाष्टभागेन शेषा हीनाः परस्परं ॥

अङ्गुल्यो [पं० ६] मातृ^१ कोच्छेधा (२८) द^१ (ह्य)ङ्गुष्टः

सार्द्धमातृ^१ कः ॥

विवरणी ।

पडङ्गुले ॥ त्रि^१ (ति)र्षक् विस्ताराच्च परिणाहे^१ म(न)।ष्टा-

दशाङ्गुले ॥ गुल्फा [पं० ३] त्परतोऽङ्गुष्ट^१ नखाग्रं या[वि]त्

पादौ द्वादशाङ्गुलो^१ (१) विस्तारेण पद^१ (ड)ङ्गुला ॥ अथ-

(अथस्ताद्) गुल्फान्तश्चतुरङ्गुलं । Possibly the passage gives measurement for the girth of the *janghá*, just above the *gulpha*. The meter however remains, after the emendations, faulty.

२८) Another instance of the possible confusion

तत्र ताम्रनखाः सा^०र्वा अङ्गुलाः कोमलायताः ॥
 कूर्म[पं०७]पृष्ट^{*}समौ पूर्णौ पादौ व^{*}हिरलङ्कृतौ ॥
 समश्लिष्टा^{*}(१)नताद्धिद्रौ सुप्रतिष्ठितलक्षणै^{*}(१) ॥
 तयोऽ [साङ्गपृष्ठं] [पं० १]

॥ देव० ॥ स्तलं सुचक्रादिचित्राकारन्तु कारयेत् ॥
 ॥ ५ ॥ पादा 'ध्रुतं'(ध्रुवं) प्र^{*}संश(शंस)न्ति सर्वज्ञा
 हतकि^{*}ल्विपाः ॥

[*] कु^{*}र्कु[पं०२]टाशु^{*}(कुक्कुटाण्ड)न्तिलाकारं
 चतुरस्रं सुवर्तुलं ॥
 सर्वासामान्यलिङ्गा^{*}नौ(नां) मुखमेतच्चतुर्विधं ॥
 विवरणी ।

ऊ^{*}र्द्धेन द्वयङ्गु [पं० ४]लविस्तारौ पदयोः पा[^९]ण्णौ पादा-
 हुल्यः पञ्च द्विद्विपर्वाः ॥ तासामग्रपर्वाद्धि^९न नखाः ॥ पाऽ
 [पं० ५]दाङ्गु^{*}ष्टः पञ्चाङ्गुलः परिणाहेन दैर्घ्यो^{*}(ध्वे)ण त्र्यङ्गुलः
 तत्समा प्रदेशिनी ॥ तस्याः सार्द्धप[^९]वो[पं० ६]ना मध्ये^{*}(ध्व)मा ॥
 तस्या अष्टमै[क]भागेनोनानामिका ॥ तस्या अप्यष्टमभागोना
 कनीपसी ॥ अ[पं० ७]ङ्गुल्य एकाङ्गुलोन्नताः ॥ अङ्गु^{*}ष्टाग्रौ
 सार्द्धाङ्गुलोन्नतौ ॥ वहिरूपरिपादौ *कूर्मपृ^{*}ष्टसऽ

^१उत्तरार्धे ६, ^२द्वयङ्गु ६, ^३स्यो ऊ ६, ^४तासामग्रपर्वाद्धि^९ in २४) and २५). Also see the opening s'loka of the commentary (Vivaraṇī).

महानरसुर[पं० ३]ली[णां] ।

कुक्कु^१ष्टाएडन्तिलाकृतिः ॥

लावण्यदर्शनीयं तत् [च] कारयेन्मुखद्वयं ॥

प्रेतभूतपिशाचा[पं० ४]नां 'राक्षसा'(रक्षसां)

विकृताकृतिः ॥

मण्डलचतुरमु^२(सू)ञ्च कारयेत्(त्तु) मुखद्वयं ॥

विवरणी ।

[पं० १] ॥ देव० ॥ ॥२३॥मौ अधःस्तात्त्वकादिभिरलङ्कितौ ॥

कुक्कुटाएड['] तिलाकारं चतुरस्रञ्च मण्डलं ॥

सर्व्वे [पं० २] सामान्यलिङ्गानां ['] मुखाकृति[श्]चतुर्विधा ॥

सं(बु)द्धानां महावज्रघराणाञ्च मुखं कुक्कुटाएडा[पं० ३]कारं ॥

लोचनादिदेवकल्पानां तिलवि(म्ब)कारं ॥ मैत्रेयादिमहा(वो)धि-

सत्त्वानां महावज्र[पं० ४]धरवत्सु^३(न्मु)खं ॥ खर्व्वळ(म्ब)ोदर-

क्रोधानां मण्डलाकारं वृचमुखं ॥ ललितक्रोधानां तु (व)धि-

[पं० ५]सत्त्ववत् ॥ प्रेतादीनां ['] तु चतुरस्रं मुखं ॥

लावण्यदर्शनं मुखद्वयं ॥ चतुरस्र['] मण्डलं मुख[पं० ६]द्वयं

विकृताकारं ॥ समे दृष्टि^४(ष्टी) प्रसन्नास्प['] सौम्यास्निग्धावलोकने ॥

नो^५र्द्ध(र्ध्व) न दे^६(र्द)न्ययुक्तेऽधः ॥ गुरु० ॥

[पं० ७] कर्त्तव्ये सर्व्वदर्शिन[१]मिति ॥

समा दृष्टिः] प्रसन्ना च

[पं० ५]बु^{*}(बु)द्धानामवलोकने ॥

नाथो नो^{*}र्द्धं न दैन्येन संयुक्तं सर्व^{*}दे^{*}सि(दर्शि)नां ॥

इति सम्यक्सं(बु)द्धभाषिन L

प्रतिमालक्षणं समाप्तम् ॥

विवरणी ।

लोचनादियोगिनीनां उष्णीषगुहोरू^{*}ष्ट^{*}ष्ट (उष्णीषगुहोरू^{*}
अ^{*}ष्टा^{*}ष्टं) वेष्टनात् दशाङ्ग- ॥ २३ ॥

[पत्रं २४ पृ० १] [पं० १]लेन सह पीनघन[^{*}१] कुचौ ॥
ना^{*}भा^{*}व^{*}रेष्टनात् (नाभेरावेष्टनात्) दशभागं हित्वा कटिस्थलं
पीनं कत्त[^{*}१]व्यं ॥

(व)^{*}१ L [पं० २]धिसत्त्वा^{*}(त्व)मानादुरसो दशभागेन गुदांशेन
च वीरिणीना[^{*}१] (२६) कुचयुग्मं ॥ कटिस्थलं तु पूर्व[पं० ३]वत् ॥
काकास्यादीनां तन्ता^{*}(त्ता)लद्वयेन स्तनादौ पीनता ॥

२९) There is a form of Ganapati called विरि-गणपति ।
See *Sāradā-tilakam*, Patala 13 विरिणी may be
feminine of विरि, or वीरणी not impossibly, is,
the same as वीरिद्वरी, some lines below. Compare
also, the feminine form डामकनी, which has a
corresponding masculine in डामक ।

विवरणी ।

भगवतः श्रीस*म्ब(म्ब)रस्य पूर्वकृत L [पं० ४] लस्ये मुखसेत्रे
चतुर्पदं हित्वा द्वादशभागिकाविस्तारे अथःकोणयोरेक-
सार्द्धदि L [पं० ५] भागहरणवर्त्तनात् भगवतो मूलवामदक्षिण-
पश्चिमवक्त्राणि ॥ भगवतो दक्षिणख [पं० ६] गाण्डमुखा [ ] [॥]
[तद्] वद्वज्रवाराहीखण्डगोहा*रु(रु)पिणीदेवकन्यानां च ॥ पश्चिम-
मुखवाक्त्रिणि L [पं० ७] म्ब(म्ब)कारं दा*(डा)किन्याः [॥]
पूर्वमुखवत् लामायाः ॥ वाममुखवत् चूताभं वीरवीरैरवरीनाञ्च
[पत्रं २४ साङ्ख्यपृष्ठं] [पं० १] ॥ देव० ॥

काकास्यादीनां काकादिमुखमेव [ ] भगवतो वामदक्षिण-
मुख [ ] च (३०) *कु*र्व*द्वसित(*कु*ध्यदसित) वासित(बु)शु-
[पं० २] ॥ ०४ ॥ क्षितानामिवेति विशेषः ॥

इन्द्रैरांनवायुव*रुण*उ(-)पेन्द्रपितृमहा नवतालाः स्वगा L
[पं० ३] एदमुखाः ॥ (३१) वैपचिभिर्नैच्छति*पकालाः क्रोध-
स्वभावाः ॥ कुबेरानला ललितखर्वावपुता L [पं० ४] धा*(ी)

३०) Could the reading be, also, चक्रवदसित०—? As in the Brahmanic Pantheon—the expression or the attitude of the *Ugra* and the *Raudra Devas* is furious, awe inspiring or haggard, cf. *les dieux irrités*—A. Grünwedel: *Mythologie du Bouddhisme au Tibet et en Mongolie* pp. 101-2

विवरणी ।

खगाण्डमुखौ ॥ सौम्यग्रहाः सूर्यश्च शक्रवन्मानमानिताः ॥ क्रूराः
क्रोधस्वभावाः ॥ अर्द्धकायो राहुः ॥ अधःकायनागाकारः केतुः ॥
[पं० ५] सर्वनागा नवतालाः खगाण्डमुखाः ॥ (३२)

३१) Could the reading be 'नैऋति + [६*] (श*) =
नैऋतीश—' ? the compound being वेम-चित्रि-नैऋतीश-
काल-ः ।

३२) The Chinese Buddhistic Art Canons [see
Appendix] as handed down in the *Tsao-hsiang-liang-
tu-ching* = प्रतिमा-घटन(गठन)—मान-सूत्रम(विधि) literally
—differ in some respects from the Text, edited here,
especially regarding the prescription of the different
Facial Types for the various Deities.

All the *Buddha* Images are to be made after
the (*Proto-type*) original pattern, *Mu-shih* of the
S'akya Buddha शाक्य बुद्ध । While, *Mañju-śrī* मञ्जुश्री,
Wên-shu and the Goddess *Tarā* तारा, *To Lo* have
been both classed as *Bodhisattvas Pu(t) Sa(t)*
—*Amita* अमित, *Wu-liang* or *Amitāyus* अमितायुः,
Wu-liang-shou has been classed as a *Buddha Fo*.
Akṣobhya अक्षोभ्य, *Pu-tung* has been classed as
Ming-Wang (shining king) = √ दिच् > देव + राजन्—देवराज ?
Or = √ रुच् > √ लोक् . लोक + पाल—लोकपालः ?

३२) Or, *Ming-Wang*=विद्या—राज, where विद्या is in the sense of *mantra*? I am indebted to my learned friend Dr. Prabodh Chandra Bagchi of the Calcutta University, for referring me to the last interpretation.

As regards, the different Facial types मुखं, *Mien*—prescribed, the number (four) and the names for these, seem to be almost identical with the Sanskrit

For the *Bodhisattvas*, face like hen's egg has been prescribed. वाधिसत्त्वानां कुक्कुटाण्ड मुख ।

वाधि	{	<i>Pu(t)</i>
सत्त्वः	}	<i>sa(t)</i>

{	कुक्कुट	<i>Chi</i>	fowl,
{	+ अण्डं	<i>tzü</i>	son,
	मुखं	<i>mien</i>	face

For the *Tathāgata*—the Full-Moon face.

(तथा+आगत) तथागतस्य पूर्णचन्द्रं मुख ।

तथागतः	{	तथा	<i>Ju</i>	Thus
	{	+ आगतः,	<i>lai</i>	come
पूर्णः			<i>mān</i> ,	full
+ चन्द्रः			<i>yüeh</i> ,	moon
मुखं			<i>mien</i> ,	face

For (the *Lokapālas* or the *D-vvrājas*) the *Vidyā rājas*—the Four-square face. लोकपालाः चतुरस्रमुखाः ।

३२)	✓ दिच् > देवः,	} Ming,	{ bright, to shine
	✓ रुच् > लोक		
	राजा; पाठः	Wang,	king
	चतुर	ssü,	four
	+ अस्त्र	fang,	square
	मुख	mien,	face

For the Buddha's Mother, the face prescribed, is very probably, of the shape of some seed or grain not impossibly, तिल-the sesame. The name of it, (which however could not be made out from my too small Dictionary, unfortunately) consists of two characters, both with two parts- one above the other, and the upper part of both is the same (Radical ✓ 140, Grass or herbs). The name-word must be, therefore, connected with 'grass' or 'hemp'.

Fo, Buddha बुद्ध

mu, Mother माता

Above	✓ Radical 140, Ts'ao (Grass, herbs)	} = Tch'eu } + } Sesame
below	chih (of)	
+ Above	✓ Radical 140, Ts'ao (Grass, herbs)	} Radical } तिलं 200, Ma } Vide
Below	✓ Radical 200, Ma (hemp)	
		Dr. B. Karlgren's Analytic Dictionary
		nien, face मुख
		बुद्धमाता तिलाकारमुखी ।

विवरणी ।

वटुवामनहोरम्ब(म्वा): कर्त्तव्यः* पञ्चतालिकः* ॥ तत्र
तालिकेन मुखः शीवात आगुह्यं यावन्ता*(त्ता)ऋद्यमागुह्यं पं०७]नः
पादतलं यावत्तालद्वयेनेति पञ्चतालं ॥ ॥ गुरु० ॥

तत्र सं(बु)द्धाः करुणो*(णाद्)भुतशान्तिरसोपेताः वज्र-
[पत्रं २५ पृ० १] [पं० ?]धरमुखसर्वशरीरं ॥ २४ ॥
नवरसरसाविष्टं ॥ (व)ोषिस(त्वा)दपस्तु शृङ्गाररसायिका
इति प्रस्ता[पं० २]र[ः] कथितः ॥

तस्या मूर्त्तलक्षण]व्यञ्जनानुव्यञ्जनानि कथ्यन्ते ॥ (३३)

Since, the above note was written, my conclusion has been amply verified from Dr. B. Karlgren's *Analytic Dictionary* which has one identical character and one other also identical but for the upper part (the Phonetic).

३३) [Two पंक्तिस in gap, in the Ms.]

[The following are quotations to fill up the same, from :-

a) The *Dharma-samgraha. Anecdota Oxoniensia, Aryan Series, Vol, I--Part V. Oxford, 1885. Abbreviated—Ds.*

b) The *Mahā-vyutpatti. Memoirs of the A. S. B. Calcutta, 1910. Abbrev.—Mr.*

The quotations are given in the form of comparative tables, and the arrangement is slightly changed though the original numbers are retained ;

		My Names of the 32 characters the signs of the great man (Purusa)
D. द्वाविंशलक्षणानि च ।		
1. चक्राकिनपादतलता ।	चक्राकहास्त्रपादतल ।	29
2. सुप्रतिष्ठितपाणिपादतलता ।	सुप्रतिष्ठितपाद ।	30
3. जालाबलवद्धालपादपाद- तलता ।		
4. मृदुतरुणहस्तपादतलता ।	मृदु—तल ।	27
5. सप्तोत्सदा ।	सप्तोत्सदा ।	15
6. दीर्घाङ्गुलिता ।	दीर्घाङ्गुलि ।	28
7. आयतपार्श्विता ।	आयतपादपार्श्विता ।	31
8. शत्रुगात्रता ।		
9. उत्सङ्गपादता ।	उत्सङ्गपाद ।	26
10. ऊर्ध्वाग्ररोमता ।	ऊर्ध्वाग्ररोम ।	22
11. रेणयजङ्घता ।	रेणयजङ्घ ।	32
12. प्रलम्बवहुता ।	प्रलम्बवहुता ।	18
13. कोपगनवस्तिगुह्यता ।	कोपगनवस्तिगुह्य ।	23
37. सुवर्तितोरुः ।	सुवर्तितोरु ।	24
	सुवर्तितोग(†) ।	25
14. सुवर्णवर्णता ।	सूक्ष्मसुवर्णच्छवि ।	17
15. शुक्लच्छविता ।		
16. प्रदक्षिणावर्तैकरोमता ।	एकैकरोमप्र—वर्त ।	21
17. ऊर्णालकृतमुपता ।	ऊर्णा कोप ।	4
18. सिंहपूर्वान्तकायता ।	सिंहपूर्वाधिककाय ।	19

<i>Ds.</i> 19. सुसंवृतस्कन्ध ।	सुसंवृतस्कन्ध	<i>Mo.</i> 14
20. चितांतरंशता ।	*चितांतरंश*	16
21. रसरसाग्रता ।	,	10
22. न्यग्रोधपरिमण्डलता ।	न्यग्रोधपरिमण्डल	20
23. उष्णीपशिरस्कृता ।		1)
24. प्रभूतजिह्वता ।	प्रभूतानुजिह्व	12
25. ब्रह्मस्वरता ।	ब्रह्मस्वर	13)
26. सिंहहनुता ।	सिंहहनु	11
27. शुकुहनुता ।		
28. समदंतता ।	सुरुकुदन्त	9
36. शुकुदंतः ।	समदन्त	7
29. हंसविष्कांतगामिता ।		
30. भविरलदंतता ।	भविरलदन्त	8
31. समचत्वारिंशदंतता ।	चत्वारिंशदन्त	6
32. भमिनीलनेत्रता ।	भतिनीलनेत्र गोपक्ष्म	5
33. गोपक्ष्मनेत्रता चेति ॥		
34. मिश्रांजनमयूरकलापामिनील- घलितप्रदक्षिणावर्तकेशः (घर्णित) ।	प्रदक्षिणावर्तकेश	३
35. समधिपुललाटः ।	समललाट	8

अशीत्यनुव्यंजनानि । तथया ॥

1. ताग्रनखता ।	धाताग्रनख	1
2. स्निग्धनखता ।	स्निग्धनख	2
3. तुंगनखता ।	तुंगनख	3
4. छत्रांगुलिता ।	छत्रांगुलि	4
5. चित्रांगुलिता ।	चित्रांगुलि [<i>synon.</i> पर्यंगुलि]	5

Ds. 6. अनुपूर्वाङ्गुलिता ।	अनुपूर्वाङ्गुलि	Mo. 6
७. गूढशिरता ।	निर्गण्डशिर [?]	7
८. निर्ग्रन्थिशिरता ।	निर्ग्रन्थिशिर	8
९. गूढगुल्फता ।	गूढ [ढ] गुल्फ	9
१०. अविषमपादता ।	अविषमपाद	10
११. सिंहविक्रांतगामिता ।	—० गामी	11
१२. नागविक्रांतगामिता ।	—० "	12
१३. हंसविक्रांतगामिता ।	—० "	13
१४. वृषभविक्रांतगामिता ।	—० "	14
१५. प्रदक्षिणगामिता ।	प्र०—० गामी	15
१६. चारुगामिता ।	चारुगामी	16
१७. अवक्रगामिता ।	अवक्रगामी	17
१८. वृत्तगात्रता ।	—० गात्र	18
१९. मृष्टगात्रता ।	—० गात्र	19
२०. अनुपूर्व०— ।	—० गात्र	20
२१. शुचि०— ।	—० "	21
२२. मृदु०— ।	—० "	22
२३. विशुद्ध०— ।	—० "	23
२४. परिपूर्णव्यंजनता ।	—० व्यञ्जन	24
२५. पृथुचारुमंडल(गात्र)ता । (पृथुजानु ?)	—० गात्र	25
२६. समक्रमता ।	समक्रम	26
२७. विशुद्धनेत्रता ।		
२८. सुकुमारगात्रता ।	सुकुमारगात्र	27
२९. अदीन०— ।	अदीन०—	28
३०. उत्साह०— ।	उत्साह०—	29
३१. रंगमीरकृशिता ।	सुरं हत०—	३०

Ds. 58. अनुपूर्व० - ।	सम०—	Mo. 56
59. समदंष्ट्रत[र] ।	अनुपूर्व०—	57
60. तुङ्गनासता ।	तुङ्गनास	58
61. शुचिनासता ।	शुचि०—	59
62. विशालनयनता ।	विशुद्धनेत्र	60
	ऋष्य[विशाल]०—	61
63. चित्रपक्षता ।	चितपक्ष	62
64. सितासितकमलदलनयनता ।	सिता०—०द्वलशकलनयन	63
65. आयतभ्रुकता ।	आयतभ्रू	64
66. शुक्ल०—? । श्लक्ष्ण०—	श्लक्ष्ण०—	65
	समरोम०—	66
67. सुन्निग्ध०— ।	स्निग्ध०—	67
68. पीनायतभुजलता ।	पीनायतकर्ण	68
69. समकर्णता ।	सम०—	69
70. अनुपहतकर्णद्रियता ।	अनु०—०न्द्रिय	70
71. अविम्वानललाटता ।	सुपरिणतललाट	71
72. पृथु०— ।	पृथु०—	72
73. सुपरिपूर्णोत्तमांगता ।	सुपरिपूर्णोत्तमाङ्ग	73
74. भ्रमरसदृशकेशता ।	भ्रमरसदृशकेश	74
75. चित्र०— ।	चितकेश	75
75. शुढा०— ।	असंलुलितकेश	76
77. असंमुणित०— । असंलुलित०— ।	श्लक्ष्ण०—	77
78. अपरुष०— ।	अपरुष०—	78
79. सुरभि०— ।	सुरभि०—	79
80. धीघरसमुक्तिकर्णधावर्तलक्षित- पाणिपादतलता चेति ॥	ध्रीघरस०—०वर्तलक्षित- पाणिपाद	80

विवरणी ।

[प० २५ पृ० १] [पं०५] चैत्यन्तु कुम्भ-कनक-धान्यराशि-
लताख्यभेदात् यथासंख्यं ठकाराकृति-चूदिकाभ ८
[पं०६] खगाण्ड-तिल-सन्निभं ॥

चतुरस्रे कृते क्षेत्रे द्वादशभाजिते । एकसार्द्धद्विकोणयो*
भाग[प०७]हरणवन्त*रात् ॥ विस्व* स्यात् वि*म्वार्द्धे
*नैमिकान्वितां वि*म्वार्द्धे पीठं ॥ तद्व*न्व*मिस*स्तका ८
[प० २५ साङ्गपृष्ठं] [पं० १]न्तं विम्व*यतं छत्रं -॥
तच्चै*कत्र य* पञ्चत्रयोदशं संयु*द्धवज्रधराणां ॥ नवसप्तपत्य*क-
[पं० २] ॥ देव० ॥ श्रावकवु*द्धयोः
*अवीतराग धातुचैत्ये पद्मकलिकैव परं नान्यत् ॥ तथा
विम्व*भेदेन यष्ट्यारोप ८ [पं०३]णं कर्त्तव्यं ॥ चतुवु*द्धासनं
पुन* वैरोचनप्रधानीकृतं ॥

वि*म्व*द्वा*दचतु*भद्रे चतु*बुद्धविराजितं [पं०४] ॥
कोणे स्तम्भायेंण कुर्मात् *वोधिस*त्वादिभूपितं ॥
छत्राकारन्तु यष्ट्योर्द्ध* वर्षास्थालकसं [पं०५] इकं ॥
हारार्द्धहारघण्टादि किङ्किणीजालभूपितं ॥
तद्*द्धञ्च माणिः का*र्यं पद्मकलिका [पं०६]न्त* के*चित् ॥
विधिना लक्षणोपेतं कारयेद्विधिकोविदः ॥

इति चैत्यलक्षणविधिः ॥ (३३)

विवरणी ।

अ [८]

॥ गुरु० ॥

धुना वज्रवज्रघण्टा*दिचिन्हलक्षणान्युच्यन्ते ॥—>

←तालायान*(म)विस्तीर्णं द्वादशभाजितं क्षेत*(रं) ॥ २५ ॥
 [पं० २६ पृ० १] [पं० १] तत्त्रिगुणायामं ॥ पूर्वा*(र्वा)पर-
 भागयोश्चतुर्षु कोणेषु *शार्द्धकोष्ट*वर्तने*न(सार्द्धकोष्टवर्तनेन)
 ब्रह्मसूत्रमध्यवाम[पं० २]दक्षिणयोः को(ष्ट)कद्वयद्वयपरित्यागात्
 पूर्वापरयोः कोष्टा*न्त*त्मध्ये (कोष्टान्तं तन्मध्ये) *व(त्र)क्षि*सूत्रान्तं
 स[पं० ३]त्रचतुष्टयपातनात् मध्यशू*ची(मूची*)उभय*शूच्यौः*(ी)
 पार्वयो[']भागद्वयलोपात् भागद्वय[']ये ८ [पं० ४]न चतुःशुक्रं
 भागद्वयायाम[-म]करास्प*नि*कु*तं *(निष्कृतं)* ॥ (३४) भागद्वय-
 मूळ['] सिंहनासासुशोभितं ॥ सर्व['] ८ * [पं० ५] द्वि-
 भागायाम['] चतुर्भा[']गस्त्वष्टितार्द्धचन्द्राकारं ॥ अष्टभागोद्ध*य*
 सुनापि*त* (अष्टभागोद्धयं सुनाभितः) त्रिभङ्गं ॥ रश्मि
 [पं० ६]-द्वयात्रयाविराजित['] ॥ मध्यभागे तु ब्रह्मसूत्रमध्यात्

(३३) Corrections:—[पं० २५ पृ० १] चूतिका०—॥०—कोण-
 योर्भाग०—०५*संख्यात् ॥ विम्व्य — नेमिका०—॥ तदूर्ध्व[']
 [ने]मि-मस्तक०—॥

[सादृष्ट] त[त्र] चैकत्र य[य]*०-४-०प्रत्येक०- योतराम[योः]॥
 चतुर्षुंदासनं पुनः — ॥ विम्व्यादुपाह्य-चतुर्भङ्गे चतुर्षुंदा ॥
 तदूर्ध्वंश्च मणिः काव्यं; पद्मकलिवान्तः षड्चित् ॥

(३४) Compare — [पं० २७ पृ० १] [पं० ६] समन्तानि*कुत*
 (निष्कृतं)

विवरणी ।

चतुर्दि^{*}(दिं)क्षु सूत्रद्वयद्वयं त्यक्त्वा^{*}(क्त्वा) दृत्ते ८^{*} [५० ७]
भ्रामिते वरटकं ॥ तद्^{*}र्द्ध^{*}(र्ध्वं) भागाद्धेन मेखलां
त्यक्त्वा^{*}(क्त्वा) भागद्वयेनोभयविकसितं पत्रं मेखला-

[पं० २६ साङ्गपृष्ठं] [पं० १] ॥ देव० ॥ गुणास्याधर्द्ध^{*}(ऊर्ध्वं)
सूक्ष्मगुणद्वयं *त^{*}र्द्ध^{*}ग्रं^{*}(तुह्याग्रं)* करणीयं ॥ मेखलायां रत्नावली
कत्त^{*}व्यो^{*}(कर्त्तव्या) ॥ भागाद्धेन त[८] [५० २] ॥ २६ ॥
त्केशरं ॥ भागैकेन चन्द्रं निष्पाद्य शेषलोपात्^{*}(त्) भगवतः
समयकुलितं भवति ॥ चतुरङ्गुला[पं० ३]दारभ्य विशत्यङ्गुलं
यावद्वज्रं करणीयं ॥ विशत्युद्ध^{*}न्न^{*}(त्युर्ध्वं न) कारयेदित्यागमात् ॥

क्रोधानां तु [पं० ४] कोणेषु भागैकहरणात् कला^{*}(^{*}रा)लं ॥
शुकद्वयहरणात् त्रिशूकं चतुः^{*}शूकं^{*}(चतुःशूक-)हरणात् एक[पं० ५]
-शूकं *नाग(^{*}भाग)ाक्षेपकरं(रणं) ॥ नवशुकन्तु कोणेषु
चतुःशूक[-क]रणात् किन्तु मध्यसूची तस्य वर्तुळा ८ [पं० ६] ॥
द्वादशशुचिकं विश्ववज्रं तु वरटकस्य चतुर्दि^{*}(दिं)क्षु त्रिशूक-
करणात् ॥ तदेवं पञ्चशूकक[८] ॥ गुरु० ॥

[पं० ७] रणाविं^{*}(द्विं)शतिशूक[^{*}] विश्ववज्रं ॥

पुनस्तस्यैवाधर्द्ध^{*}(ऊर्ध्वं)पञ्चपञ्चशूकद्राया^{*}त्(नात्)
त्रिशूकं वि ८ ॥ २६ ॥

[५० २७ पृ० १] [पं० १] रववज्रमिति ॥ ॥

विवरणी ।

घण्टायास्तु पूर्वभागं पूर्ववत् ॥ मध्यत*(तो)ऽध[१] भाग
 अर्द्धेन चन्द्रं ॥ भागार्द्धे[पं०२]न केशरं ॥ भागैकेन पद्मं चतुर्भागेन
 मङ्गासुखं ॥ चतुर्भागेन कलशं ॥ भागद्वयेन कलसपी[पं०३]ठं ॥
 अपरभागस्य कोण*धो*स्त*त्र*(कोणाधस्तात्) *श्च(च)तुभा[१]ग
 हरणात् ००लपद्म[१] कर्णिकाकेशरान्वितं ॥

[पं० ४] कर्णिकोपरि पीठाधस्त्रीवली ग्रीवारूपा कार्या ॥
 भागार्द्धकृतमेखलाद्वयमध्ये वज्रावली[पं० ५]विरजितभागैकं ॥
 मध्ये हारार्द्धहारविगतचतुर्भागं ॥ पूर्ववदधो वज्रावलि*(ली)
 [पं० ६]-विराजितभागैकं ॥ समन्तान्नि*कृत*(निष्कृतं)
 नेमिकैकभागं ॥

महावज्रधरस्य ॥* [पं०७]अक्षोभ्यस्य तु किञ्चित्कराल[१] ॥
 हारा[पं०७]र्द्धहारमण्डित[१] म*ध्ये(ध्वं) ॥ हारगर्भेषु दिक्षु
 चक्ररत्नपद्मविश्ववज्रस्था[ना]नि *ध*ङ्कं(शङ्कं) वा वज्राणि वैरो ८
 [पत्रं २७ साङ्गपृष्ठे] [पं० १] ॥ देव० ॥ चनादीना[१] ॥
 विदिक्षु लोचन*वज्रसमनालपद्म(लोचना*-वज्रसमं नी*लपद्म-)
 म्रुत्पलानि ॥ अथ *उर्द्ध*(ऊर्ध्व)वज्रावलीद्व[८]
 [पं०२] ॥ २७ ॥ यस्याने चक्ररत्नपद्मविश्ववज्रावलीति
 तथागतकुलभेदा*द्वौ*द्वय्या(द्वोद्द्वया) ॥

वैरोचनादीनां स्याने [पं०२] अक्षोभ्यस्य चिह्नत्वं ॥

विवरणी ।

इह घंटा^१(टा) ग्रीवातः प्रभृति शुद्धकांस्यमयी तद्द^२(ध्वं)
भागद्वयं कनकादि[पं०४]मयं वज्रं च ॥

कायि^३ घंटा^४ मनी^५गुन्यो^६लदम्भोजमुखी (कापि घंटा
मनागुन्मीलदम्भोजमुखी) (३५) कायि^७(-पि) गोमुखी
कायि^८(-पि) पद्माकारा चेति ८ [पं०५] विशेषः ॥

॥ शुभम् ॥   ॥   ॥   ॥ गुरु० ॥   ॥ २७ ॥

---

(३५) See the present writer's interpretation of the above passage given, already, in the *Indian Historical Quarterly* June, 1926 Vol. II *The Kedārpur Copperplate Inscription of Śrī Candīadeva* pp. 329-30.

APPENDIX

Tsao -siang -tou—l ang—ling

Professor Sylvain Le'vi refers to the above 'Sutia sur les proportions des statues', thus, in his famous *Le Nepal* Vol III *Appendice* II P 185 — Un Artiste Ne'palais a la cour de Kaubilai Khan This Sutia was published in China, some years ago, by Yang Wen—hoei together with an interesting commentary and some important plates. It represents the tradition introduced in China by one Nepalese, A-ni-ko The biography of this artist has been preserved by the Yuan Annals, which call him A-r-ni-ko This biography was published and studied by the priest Banjin in the Jap. Review *Kokka* No. 164, Jan 1904

The English summary to the Japanese article bears the title " On A-ni-ko, a celebrated Nepalese maker of Buddhist figures, and his Chinese pupil Li-cheng feng, together with a reference on a sacred book showing measurements for the making of Buddhist images '

Among the Chinese books procured for the *Vis'va-bharati* by the Poet S'riyut Ra'indr'math Tagore and party, during their trip to China the present writer discovered a *S'ilpa* work (which belongs to S'riyut Nandalal Basu, the artist) This work turned out to be

similar to the one, referred to by Professor Sylvain Le'vi and is entitled —

Tsa—   lsiang—   ling—tu—   Ching
 To make   image   Measure   Canon
 गठ, घट, निर्माण) (प्रतिमा)   (मान)   (विधि, शास्त्रं)

Literally meaning प्रतिमा—घटन (गठन)—मान—सूत्रं(शास्त्रं) ।

This work is the basis of my previous note (३२)

Another Buddhist *Sūpa* work of note, the *S'āri-putra*—Pali *Sūri-putta* has been fully translated and discussed by Dr. A. K. Coomarswamy in his *Mediaeval Sinhalese Art*.

Besides the Tibetan Translations of Canonical works classed *Sūpa-vūlyū S'āstras*—Works on Mechanical Arts, in *Tanjur* under *Ido-hgrel*, *Commentary on the Sūtras*, a few Non-Canonical *Sūpa* works seem also to be known, in Tibetan.

M.m. Haraprasād S'āstrin's *Catalogue of Mss. in the Bishop's College, Calcutta*, gives two such works :

Ms. CXV. Bdo—Baga—segs—pahi—sku—gsugs kyi—chau. Work on the measurements of the Buddha's body.

CXVIII. Bten—tāg—payi—rab—der—hbyed—pa—no—ta—cher—nam—bar—rol—pa. Ten hard substances of Tibetan images.

The system of transliteration seems to be unsatisfactory, and examination may reveal these Texts to be parts of more well known works on *Sūpa*.

Practically, every Nationality of Asia and the Insul-
-inde has tried to make representations of the Blessed
One, and inspite of many local variations, all these
ultimately conform to a common prototype, which is
sufficiently well-defined for practical purposes. The
Buddhist *Sūtra* Work which is edited from Sanskrit
Sources for the first time, in the previous pages, gives
detailed instructions for representing this Ideal Form
of the Master.

In some countries, especially in Java and Bengal,
Buddhism got, at last, strangely mixed up, with S'iva
ism—giving rise to the S'iva Buddha Temple Art
in Java. '*Die Qua buddha tempel Tijdschrift door
het Bataviasch Genootschap van Kunsten en Wet-
enschappen* 56, 1914, pp 237—42

The mutual influences of the Buddhist and
the Sivaite Art and Religion of Bengal have been fully
discussed in my Monograph on *Sadasiva Worship*,
which has been accepted for publication by the Asiatic
Society of Bengal.

V. शुद्धिपत्रं। CORRECTION-SLIP

पंक्ति-परिगणनकाले मूलं, टीका तथा पादटीकाः पृथक् पृथक् गृह्यन्ते । स्पष्टतया उक्तिं विना शिरोनामःन्यपि नैव गत्यन्ते ।

In counting the lines — the Text, the Commentary and the Notes 'are taken separately, and also the headlines are omitted, unless stated specially.

शिरोनाम पंक्तौ, प्रथमार्था (पठेत्) सम्यक्संबुद्धभाषितं
पृष्ठं २, विवरणी, पं० १ ,, * (—दिसंपदोऽखिला)*
[This reading alone, possible from epigraphic reasons, is metrically false.

यदि च लिपिविचारात् अयमेव पाठः

सम्भवति, (नायं)समीचीनोऽलन्दोमहात् ।]

” ” पं० ३ (पठेत्) *वौ(वौ)द्ध [ ]
पृ० ४ ” पं० ५ (एकपदोऽकृत्वा पठेत् । Read as
the same word.) सर्वं०—लालित्यसलिलतरुं

” पादटीका २) पं० १,२ (पठेत्) कुशला-नारी-जनः
पृ० ५ विवरणी पं० ६ ” सतो*(I)वयथाः ॥
” ” पं० ७ ” उद्ध*(उद्ध)या
” ” ९ ” रु*द्वे*(रुते)घः ॥
पृ० ६ मूलं पं० ४,५ (पादटीकायां अन्तर्भवित्यतः ।
Should be put in foot notes.)

” ” पं० ६ (पठेत्) चिबु*(बु)कान्तं
” ” पं० १० ” चिबु*(बु)कं

- पृ० ७ विवरणी पं० २,३ (संयोजना कार्या) Join up the two lines.
- पृ० ८ मूलं पं० १ (पूर्व, ७म पृष्ठे अन्तर्भवितुमर्हति । Should be put in the previous page 7.)
- “ “ पं० २,३ (पठेत्) द्वयङ्गुलायामो
निर्गमौ*ह्ये*द*(नेत्सेध-)मात्रिका
- “ “ पं० ४,५ “ मातृ*(त्रि)के
- “ “ पं० ६ “ वक्तं* (वत्रं)
- “ ९ ७ पं० ७ “ वृन्ते ?
- पृ० १० विवरणी पं० २ “ भ्रू* (भ्रु)वो
- ११ “ पं० ३,४,५ “ विंशतिप* L च*(यव)।यामादुत्पलं
- “ “ पं० ७ “ ॥२०॥ चतुर्यवं करवीरं
- १४ “ पं० १ “ भ्रू* भ्रु)वो
- १८ मूलं पं० ४,५ (पठेत्) कनीय L मी
- २० “ पं० १२ “ साख्द्वाद्दशमात्रिकः
- “ पादटीका २४)२५) पं० ३ “ ‘the second S’loka’
- पृ० २३ मूलं पं० ३ “ पञ्चाङ्गु L [पं०४]ह्यो
- “ २४ “ पं० ४,५ “ तयो L स्तलं
- “ २५ विवरणी पं० ८ “ प्रेतादीना [ ]
- “ २७ “ पं० १३ “ घेम-चित्रि०-
- “ २८ पादटीका ३२) पं० १४ (Read, पठेत्) Pu-tung
- “ “ “ १५ “ देव + राजन्
- “ ३१ विवरणी पं० ४ “ —०रसोपेनाः
- “ “ पादटीका ३२) पं० ४ (Delete) ‘and’
- “ ३८ विवरणी “ ४ (पठेत्) —०को*प्रथ*र्त्तनेन
- “ “ “ “ ७ “ (म)द्वसूत्रान्तं
- “ ३९ “ “ १५, १६ “ पञ्चशुक-क[L]रणापि*(द्वि)श०-
- पृ० ४० “ “ पं० ११ “ महावज्रधरस्या*अ(स्या)द्योभ्यस्य

सर्वत्र '॥ गुरु० ॥' इति पदं, '॥ गुरु० (रु)०॥' इति पठनीयं । तथा सर्वत्र 'रुः' इत्यक्षरोऽपि 'रु' 'रू' वा पठनीयः, इत्यपि सम्भाव्यते ।

In all cases, the reading ॥ गुरु० ॥ is perhaps to be corrected to ॥ गुरु०(रु)०॥ and the letter रुः into रु, रुः or रू ॥

नागर-पृष्ठपस्यादिसंख्याः अतिमुद्राक्षरैः मुद्रितमुचिताः स्युः ।
 चक्षुषीडादायकत्वात् प्रथमस्ये निरर्थकत्वादेतासाम् । And, the page, line and other numbers in Sanskrit, should have been put in very small types, as large letters are not necessary and troublesome to the eye.

VII. देवदेवीवोधिसत्त्वादिनाम्नाम्

तथा

पारिभाषिक-दुरुहशब्दानां सूचिः ।

शेषोक्तौ तारकाचिह्नितौ ।

List of Proper names, technical & difficult terms.

The last two are marked by asterisks.

मानानि, <i>Units of measurement.</i>	मापनभेदाः, <i>Linear measurements.</i>	
व्यामः	आयामः	*तुपितवश्मघनं*
तालः	व्यापामः	*धर्मदेशना*
तालः	निर्गमः	*कुलपुत्राः*
तलः	प्रमाणं	*कुलदुहितरः*
अङ्गुलः	उच्छेदः	*रूपकायः*
स्थाङ्गुली	उत्सेधः	*न्यग्रोधपरिमण्डलं
मात्रा	उच्छ्रयः	कायं*
मात्रिकः	परिणाहः	*पूजा*
मात्रिका	विस्तारः	*सत्कारः*
यथः	परिक्षेपः	

अङ्गप्रत्यङ्गनामानि, *Bodily parts.*

उष्णीषं	}	चक्षुःतारा	सतोत्सदः	
केशस्थानं		—० मणिः	सिंहहनुः	
ललाटं		अक्षिमुद्रकः	राजत*दन्ताः	
नासिका		मध्यपुच्छलिका	दक्षिणावर्तमूर्च्छजं	
त्रिबुक्कं		कर्णोतिका	चिर्तातरांशः	
हनुः		नेत्रकोशः(पः)	प्रयाहुः	
सूक्ष्णी		करवीरं	कफेणिः	
गोची*(जी)		कर्णपत्रं	मणिवन्धः	
[नासायंसः		}	—० धृन्ते	—० वन्धनं
			ऊर्णा	पर्वः
	शिरोमणिः			
	जटाजुटं			
—० वन्सः				
—० वंशः				
—० वृन्ने				
		मकुटं		

अङ्गप्रत्यङ्गनामानि, *Bodily parts.*

भ्रूः सर्पाकारा	}	चतुर्विधं मुखं
त्र्यापाकारं नेत्रं		कुक्कुटागडं मुखं
उरपलं "		तिलाकारं "
मस्योदराकारं "		चतुरम्बं "
मेढ्रः		मण्डलं "
शृण्वी	}	घट्टिविम्बाकारं "
शुल्फौ		*मूर्त्तेर्लक्षणाद्यङ्गानुष्यङ्गानि ॥
पादप्रन्धिः		
कूर्मशृण्वसमौ पादौ		
पाष्णी		
स्त्रिफली		
गुणं		

चैत्यभेदाः कुम्भ-कनक-धान्यराशि-लता-ऽऽरयाः ॥

विम्बं । पीठं । नेमिका । छत्रं । यष्टिः । वर्षास्थालकं । चतुर्भद्रं ।
हारः । अर्धहारः । किङ्किणीजाल । मणिः ॥

सूत्रपातनं । कोष्ठं । कोष्ठकः । ब्रह्मसूत्रं । सूचिः(ची) । सूकं ।
शुकं । शुक्रं । सिंहनासा । मकरास्यं । रश्मिछटा । घट्टकं ।
मेखला । चन्द्रं । समयकुलिशं । विश्ववज्रं ॥

घण्टा मनागुन्मीलदम्भोजमुखी, गोमुखी, पद्मकारा च ॥
पद्म । केशरं । कर्णिका । प्रभामुख । कलशं । कलसपीठं ।
घ्रीवली । वज्रावली । नेमिका । हारगर्भः । चक्र-रत्न-पद्म-
विश्ववज्र-स्थानानि । *तथागतकुलभेदाः* ॥

देवदेवीबोधिसत्त्वादिनामानि ।

सम्यक्संबुद्धाः । बुद्धाः ध्यानदृष्टयः ।	खर्व्व-लम्बोदर-क्रोधाः ।
बोधिसत्त्वाः । मैत्रेयादिमहाबोधिसत्त्वाः ।	अतिक्रोधाः ।
वैरोचनादयः ॥	{ ललितखर्व्वी । ललत*(ना*)क्रोधा । ललितक्रोधाः ।
महावज्रधराः । महावज्रधरः अक्षोभ्यः ।	
भगवान् श्रीसम्बरः ॥	
वज्रवाराहीखंडरोहारूपिणीदेवकन्याः ।	वटुवामनहेरम्याः ॥
लोचनादिदेवी ।	कुबेरानलौ । वेमचित्रि नैऋति*पकालाः । इन्द्रईशानेवायुवरुणोपे- त्तृपितामहाः ॥ ।-
—० देवकन्या ।	
—० योगिनी ।	
*दा(डा)किनी । लामा । काकास्या ॥	शक्रः । सूर्यः । सौम्यग्रहाः ॥
महानरसुरस्त्रियः । शृङ्गारस्त्रियः ॥	राहुः । केतुः । नागाः । प्रेतभूतपिशाचराक्षसाः ॥

THE PRINCESS OF WALES SARASVATI BHAVANA TEXTS.

Edited by

GOPINATH KAVIRAJ, M A

- No 1—The Kirāṇavālī Bhāṣakā (किरावालीभाष्य) [बैदिक],
a Commentary on Udayana's Kirāṇavālī, Dravya
section, by Padmanābha Miśra
Ed with Introduction and Index by Gopinath Kaviraj, M A.
Rs 1-12
- No 2—The Advaita Chintāmani, (अद्वैतचिन्तामणि) [वैदिक],
by Rāṅgoji Bhatta,
Ed with Introduction etc by Nārāyaṇa Śāstri Kṛṣṇa
Sāhityachārya Rs 1-12
- No 3—The Vedānta Kālyāṇatikā, (वेदान्तकल्याणतिका) [वैदिक],
by Madhusudana Sarasvatī
Edited with Introduction etc by Rāmānanda Pānḍura Vyā
karaṇāchārya Rs 1-12
- No 4—The Kusumāñjali Bodhañī, (कुसुमाञ्जलिबोधनी) [वैदिक],
a Commentary on Udayana's Theistic Tract, Nyāya
Kusumāñjali, by Varadarāja
Ed with Introduction etc by Gopinath Kaviraj, M A, Rs 2-0
- No 5—The Rasavara (रसवारा) [वैदिक] a Commentary on
Udayana's Kirāṇavālī, Gūṇa section, by Bhāṭṭya Vāhidra
Ed with Introduction etc by Gopinath Kaviraj, M A Rs 1-2
- No 6—(Part I)—The Bhāvanā Viveka (भावनाविवेक) [मीमांसा],
by Madana Miśra, with a Commentary by
Bhatta Umbeka
Ed with Introduction etc by M V Gaṅgānātha
Jha, M A, B Litt Rs 0-12
- No 6—(Part II)—Ditto Ditto Rs 0-12
- No 7—(Part I)—The Yoginīśvara dipikā, (योगिनीश्वरदीपिका)
(नन्द), by Anantānanda Nātha, being a Commentary
on Yoginīśvara, a part of Vāṇakīvara Tantra
Ed with Introduction etc by Gopinath Kaviraj, M A
Rs 1-6
- No 7—(Part II) Ditto Ditto Rs 1-4
- No 8—The Kāvyaśikṣinī (काव्यशिक्षिणी) [काव्यशास्त्र], by Gaṅgānanda
Kavīndra

- Ed with Introduction etc by Jagannatha Sastri Hoshing
Sāhityopādhyāya Rs 0-10
- No 9—(Part I)—The Bhakti Chandrikā (भक्तिचन्द्रिका) [भक्ति], a
Commentary on Sanjaya's Bhaktisūtras, by
Narayana Hirha.
Ed with a Prefatory Note by Gopinath Kaviraj M A
Rs 0-15
- No 10 (Part I)—The Siddhāntaratna, (सिद्धान्तरत्न) [गौडीयवैष्णवदर्शन],
by Baladeva Vidyābhusana
Ed with a Prefatory Note by Gopinath Kaviraj M A
Rs 1-2
- No 10—(Part II)—Do Do Rs 2-12
- No 11—The Sri Vidyā Ratna Sūtras, (श्रीविद्यारत्नसूत्र) [सूत्र],
by Gaudapāda with a Commentary by Saṅkarāranya
Ed with Introduction etc by Narayana Sastri Khiste,
Sāhityācharya Rs 0-9
- No 12—The Rasapradīpa, (रसप्रदीप) [अलङ्कार], by Prabhākara Bhaṭṭa
Ed with Introduction etc by Nārāyana Sāstri Khiste
Sāhityācharya Rs 1-2
- No 13—The Siddhasiddhānta Saṅgraha (सिद्धसिद्धान्तसंग्रह) [नाथमार्ग],
by Balabhadra
Ed with Introduction by Gopinath Kaviraj, M A Rs 0-14
- No 14—The Trivenikā (त्रिवेनिका) [अलङ्कार], by Āśadhara Bhatta
Ed with Introduction by Batukanatha Sarma Sāhityo
padhyaya M A and Jagannatha Sastri Hoshing Sāhityo
padhyaya Rs 0-14
- No 15 (Part I)—The Tripurarahasya (Jñāna Klānda) (त्रिपुरारहस्य,
ज्ञानखण्ड) [तान्त्रिकदर्शन],
Ed with a Prefatory Note by Gopinath Kaviraj M A
Rs 0-14
- No 15—(Part-II)—Do Do Rs 2-4
- No 15 (Part III)—Do Do Rs 2-0
- No 15—(Part IV)—Do with Introduction etc by Gopinath
Kaviraj M A
- No 16—The Kavya Vilāsa, (काव्यविलास) [अलङ्कार], by Chirañjīva
Bhattachārya
Ed with Introduction etc by Batukanatha Sarma
Sāhityopādhyaya, M A and Jagannātha Sāstri Hoshing
Sāhityopādhyaya Rs 1-9

- No. 17-The Nyaya Kalika, (न्यायकलिका) [न्याय] by Bhatta Jayvnta
Ed with Introduction by M M Ganganatha Jha, M A
D Litt Rs 0-14
- No 18-(Part I)-The Goraksa Siddhanta Sangraha (गोरक्षसिद्धान्त-
संग्रह) [नायनामं],
Ed with a Prefatory Note by Gopinath Kaviraj,
M A, Rs. 0-14
- No 19-(Part I)-The Prakrita Prakasa (प्राकृतप्रकाश) [प्राकृतव्याकरण],
by Vararuchi with the Prakrita Sanjivani, by
Vasantaraja and the Subodhini by Sadananda
Lā with Prefatory note etc by Latuk Nath
Sarma, M A and Baladeva Upadhyaya, M A
Rs 2-4
- No 19-(Part II) Ditto Ditto Rs 2-12
- No 19--(Part III) Int-oduction etc (In Preparation)
- No 20 The Mansatattvavivoka (मासतत्त्वविवेक) [धर्मशास्त्र], by
Visvanatha Nyayapanchanana Bhattacharya
Edited with Introduction etc by Pandit Ja, unatha
Sastri Hoshing Sahityopadhyaya, with a Foroword by Pandit
Gopi Nath Kaviraja M A, Principal, Government Sanskrit
College, Benares Rs 0-15
- No 21 (Part I) The Nyaya Siddhanta Mala (न्यायसिद्धान्तमाला)
[न्याय], by Jayarama Nyaya Panchanana
Bhattacharya
Edited with Introduction etc by Dr Mangal Deva
Sastri, M A, D Phil (Oxon), Librarian, Govt.
Sanskrit Library, Sarasvati Bhavana, Benares.
Rs 1-4
- No 21-(Part-II) Ditto Ditto Rs 2-0
- No 22-The Dharmanubandhu Slokachaturdasi (धर्मानुबन्धिचतुरदशो-
क्तुर्दशी) [धर्मशास्त्र], by Sri Sesa Krsna with a Commentary
by Rama Pandit
Edited with Introduction e c by Narayana Sastri
Khiste Sahityacharya, Assistant Librarian, Government
Sanskrit Library, Sarasvati Bhavana Benares Rs 1-0
- No 23-The Navaratrapradipi (नवरात्रप्रदीप) [धर्मशास्त्र], by Nanda
Pandit Dharmadhikari
Ed with Introduction etc by Varjanath Sastri Varakale,
Dharmasutra-Sastri, Sadholal Research Scholar, Sanskrit

College, Benares, with a Foreword by Pandit Gopinath Kaviraj, M. A., Principal, Government Sanskrit College, Benares Rs 2-0

No 24-The Śrī Rāmatāpinīyopaniṣad (रामतापिनीयोपनिषद्) [उपनिषद्], with the Commentary called Rāma Kālikā in Pūrvatāpinī and Ānandanidhi in Uttarāpinī by Ānandānanda

Ed with Introduction etc by Anantarāma Śāstri Vedaśāhityopādhyāya, Post-Achārya Scholar, Govt Sanskrit College, Benares, with a Foreword by Pandit Gopi Nātha Kavirāja, M. A., Principal, Government Sanskrit College, Benares Rs 3-12

No 25-The Sāpindyakalpalatikā (सापिण्डयकल्पनिका) [धर्मशास्त्र], by Siddhivadeva alias Āpadeva with a commentary by Nārāyaṇa Deva

Edited with Introduction etc, by Jagannātha Śāstri Hoṣiṅga, Śāhityopādhyāya, Sidhohai Research Scholar, Govt Sanskrit College, Benares Rs 1-4

No 26-The Mṛgāṅkalokhā Nāṭikā (मृगाङ्गलोकखानिका) [नाटिका], by Vidyānātha Deva Kavi

Edited with Introduction etc by Nārāyaṇa Śāstri Khiste Śāhityāchārya, Asst Librarian, Government Sanskrit Library, Benares Rs. 1-0

No 27-The Vidyaacharita Panchakam (विद्यचरितपञ्चकम्) [निरुचय],

By Nārāyaṇa Śāstri Khiste, Śāhityāchārya, Assistant Librarian, Govt Sanskrit College, Sarasvatī Bhavana Library, Benares With an Introduction by Gopinath Kaviraj, M. A., Principal, Govt Sanskrit College, Benares Rs 2-0

No 28 The Vrata Kosā (व्रतकोश) [धर्मशास्त्र], by Jagannātha Śāstri Hoṣiṅga Śāhityopādhyāya, late Sidhohai Research Scholar, Sanskrit College, Benares With a Foreword by Śrī Gopinātha Kavirāja, M. A., Principal, Govt Sanskrit College, Benares

Rs 4-0

No 29-The Vṛitti dipikā (वृत्तिदीपिका) [व्याकरण], By Maunī Śrī Kṛṣṇa Bhatta

Edited with Introduction etc by Pt Gangadhara Śāstri Bhadravāya, Professor, Govt Sanskrit College, Benares. Rs. 1-2

No 30 The Padārtha Mandanam (पदार्थमण्डन) [वैशेषिक], By Śrī Vaidātta

Edited with Introduction etc. by Pandit Gopala Sastri
Nene, Professor, Govt Sanskrit College, Benares Rs 0-14

No 31 (Part I)—The Tantraratna (तन्त्ररत्न) [मोनासा], by Partha
Sarathi Misra

Edited by M. M. Dr. Ganganatha Jha, M. A., D
Litt, Vice-Chancellor, Allahabad University
Allahabad Rs 1-14

No 31—(Part II) Ditto Ditto

Edited by Pt Gopal Sastri Nene, Govt Sanskrit
College, Benares

No 32—The Tattvasāra (तत्त्वसार) [न्याय], by Rakhādas
Nyāyaratna

Edited with Introduction etc by Harihara Sastri, Benares
Hindu University Rs 1 0

No 33—(Part I) The Nyaya Kaustubha (न्यायकौस्तुभ) [न्याय],
by Mahadeva Puntamkar

Edited with Introduction etc by Umesa Misra,
M. A. Allahabad University, Allahabad Rs 3-4

No 34 (Part I) The Advaita Vidyātālakam (अद्वैतविद्यातिलकम्)
[साङ्ख्यवेदान्त], by Sri Samarapungava Diksita

With a Commentary by Sri Dharmayya Diksita

Edited with Introduction, etc, by Ganapati Lal
Jha, M. A., Sadholal Research Scholar, Govt.
Sanskrit Library, Benares Rs 1-4

No 35—The Dharma Vijaya Nataka (धर्मविजयनाटक) [नाटक], by
Bhudeva Sukla

Edited with Introduction etc, by Pandit Nārāyana Sastri
Khiste, Asst Librarian, Govt Sanskrit Library, Benares

Rs 1 4

No 36—the Ānanda Kanda Champu (आनन्दकन्दचम्पु) [चम्पु], by
Mitra Misra.

Edited, with a Foreword by Gopinath Kaviraj, M. A., by
Nanda Kishore Sahityācharva, Research Scholar, Sanskrit
College, Benares Rs 3-8

No 37—The Upanidāna Sūtra (उपनिदानसूत्रम्) [वेद],

Edited with Introduction by Dr Mangaldeva Sastri,
M. A., D Phil. Rs 1-0

No 38—The Kiranāvālī prakāśa dīdhiti (गुणा), (किरणावली

प्रकाशदीप्ति) [वैशेषिक], by Raghunāth Sīromani

Edited by Pandit Radhīnath Sastri, M. A., Lucknow
University Rs 1-12

- No. 39—The Rama Vijaya Mahakavya, (रामविजयमहाकाव्य) [काव्य],
by Rupanatha
Edited by Pt Ganapatalal Jha, M A. Rs 2-0
- No. 40—(Part I) The Kalatattva Vidyachana (कालतत्त्वविद्येचन) [धर्मशास्त्र],
by Kaghunatha Bhatta
Edited with a Foreword by Gopinātha Kaviraja M A.
by Nanda Kishore Sarma Sahityacharya, Research
Scholar, Sanskrit College, Benares Rs 4-0
- No. 40 (Part II) Do Do
- No. 41—(Part I) The Siddhanta Sārvabhauma (सिद्धान्तसारवैभौम)
[स्वामिनि], by Sri Munīvara
Edited with Introduction etc by Jyautisāchārya
Pandit Murlidhara Thakkura, late Sadholal Scholar,
Sanskrit College, Benares Rs 3-0
- No. 42—The Bheda Siddhi (भेदसिद्धि) [शब्द], by Vis vanatha Pañchā-
nana Bhaṭṭacharya
Edited with notes etc, by Nyāya Vyākaranāchārya Pandit
Sūrya Nārāyana Sukla, Professor, Govt Sanskrit College
Benares.
- No. 43—(Part I) The Smartollasa (स्मार्तसंहिता) [कर्मकाण्ड],
by Siva Prasāda
Edited with Introduction, notes, etc, by Vedāchārya
Pandit Bhagavat Prasad Mītra, Professor, Govt
Sanskrit College, Benares.
- No. 44—(Part I) Sudrāchāra Siromani (सूद्राचारसिरामणि) [धर्मशास्त्र]
Edited by Sahityāchārya Pandit Narayan S'astri
Khiste
- No. 45—(Part I) Kiranāvālī Prakāśa (Guna) (किरणवली प्रकाश-गुण)
[वैशेषिक], by Vardhamāna
Edited with a Foreword by Pt Gopinath Kaviraj
M., A., by Pandit Radrinath Sastri, M. A.,
Lucknow University
- No. 46—(Part I) Kāvya prakāśa dīpikā (काव्यप्रकाशदीपिका) [अष्टाङ्कुर],
by Sri Chandī Dāsa
Edited by Sri Sivaprasāda Bhaṭṭachārya, M. A.,
Professor, Presidency College, Calcutta.
- No. 47—Bheda Jayasri (भेदजयश्री) [माध्यमेदास्त], by Sri Tarkavāgīśa
Bhaṭṭa Vaidattāchārya
Edited with Introduction etc, by Pandit Tribhuvan prasad
Upādhyāya, M. A., Inspector of Sanskrit Pāthshalas,
United Provinces, Benares

THE PRINCESS OF WALES SARASVATI
BHAVANA STUDIES

Edited by

GOPINATH KAVIRAJ, M A

Vol I—

- (a) *Studies in Hindu Law (1) its Evolution*, by Ganganatha Jha
(b) *The View point of Nyaya Vaisesika Philosophy*, by Gopinath Kaviraj
(c) *Nirmāṇa Kāya*, by Gopinath Kaviraj   Rs 1-12

Vol II—

- (a) *Parasurama Misra alias Vapi Rasala Raya*, by Gopinath Kaviraj
(b) *Index to Sabara's Bhāṣya*, by the late Col G A. Jacob
(c) *Studies in Hindu Law (2) —its sources*, by Ganganath Jha
(d) *A New Bhakti Sutra*, by Gopinath Kaviraj
(e) *The System of Chakras according to Gorakṣanātha*, by Gopinath Kaviraj
(f) *Theism in Ancient India*, by Gopinath Kaviraj
(g) *Hindu Poetics*, by Batukānātha Sarma
(h) *A Seventeenth Century Astrologer*, by Padmakara Dvivedi
(i) *Some aspects of Viraśaiva Philosophy*, by Gopinath Kaviraj
(j) *Nyaya Kusumāñjali (English Translation)*, by Gopinath Kaviraj
(k) *The Definition of Poetry*, by Narāyaṇa Śāstri Khiste
(l) *Sondala Upādhyaya*, by Gopinath Kaviraj   Rs 5

Vol. III—

- (a) *Index to Sabara's Bhāṣya*, by the late Col. G A. Jacob
(b) *Studies in Hindu Law (3) Judicial Procedure* by Gāṅgānātha Jha.
(c) *Theism in Ancient India*, by Gopinath Kaviraj
(d) *History and Bibliography of Nyaya Vaisesika Literature*, by Gopinath Kaviraj
(e) *Narādhya and Sri Harṣa* by Nilakamala Bhaṭṭāchārya
(f) *Indian Dramaturgy*, by P N Pānker   Rs 5

Vol. IV—

- (a) Studies in Hindu Law (4) Judicial Procedure by Gaṅgānātha Jha
- (b) History and Bibliography of Nyāya Vaiśeṣika Literature, by Gopinath Kaviraj
- (c) Analysis of the Contents of the R̥gveda-Prātisākhya, by Mangala Deva S āstri
- (d) Nārāyaṇa's Gaṇita kaumudī, by Padmākara Dvivedī
- (e) Food and Drink in the Ramayanic Age, by Manmatha nātha Roy
- (f) Satkāryavāda Causality in Sāṅkhya, by Gopinath Kaviraj
- (g) Discipline by Consequences, by G L Sinha
- (h) History of the origin and expansion of the Aryans by A C Ganguly
- (i) Punishments in Ancient Indian Schools, by G L Sinha Rs 5

Vol V—

- (a) Ancient Home of the Aryans and their migration to India, by A C Ganguly
- (b) A Satrap Coin, by Shyamalal Mehr
- (c) An Estimate of the Civilisation of the Vanaras as depicted in the Rāmāyaṇa, by Manmatha nātha Roy
- (d) A Comparison of the Contents of the R̥gveda, Vajasaneya, Taittirīya & Atharvaveda Prātisākhya, by Mangala Deva S āstri.
- (e) Formal Training and the Ancient Indian Thought, by G.L. Sinha
- (f) History and Bibliography of Nyāya Vaiśeṣika Literature, by Gopinath Kaviraj
- (g) A Descriptive Index to the names in the Rāmāyaṇa, by Manmatha nātha Roy.
- (h) Notes and Queries, (1) Virgin Worship, by Gopinath Kaviraj Rs 5

Vol VI—

- (a) Index to Sabara's Bhāṣya, by the late Col G A Jacob
- (b) Some Aspects of the History and Doctrines of the Nāthas, by Gopinath Kaviraj
- (c) An Index etc the Ramayana, by Manmatha nātha Roy
- (d) Studies in Hindu Law by M M Gaṅganātha Jha
- (e) The Mimamsa manuscripts in the Govt Sanskrit Library (Benares), by Gopinātha Kaviraj
- (f) Notes and Queries by Gopinātha Kaviraj

Vol. VII.

- (a) Bhāmaha and his Kāvyaśākhā, by Baṭukan-
and Baladeva Upādhyāya. S'armā
- (b) Some variants in the readings of the Vaiśeṣika Sū-
Gopinātha Kavirāj. by
- (c) History and Bibliography of Nyāya Vaiśeṣika Literature,
by Gopinātha Kavirāj.
- (d) An attempt to arrive at the correct meaning of some
obscure Vedic words, by Sitāram Joshi.
- (e) A comparison of the contents of the Rīg Veda, Vajasaneya,
Taittiriya, and Atharva Veda (Chāturādhyāyika) Prātisā-
khyas, by Mangal Deva Śāstri.
- (f) An Index to the Rāmāyana, by Manmatha Nāth Roy
- (g) An Index to Śābara's Bhāṣya, by the late Col. J. A. Jacob.
- (h) Gleanings from the Tantras, by Gopinātha Kavirāj
- (i) The date of Madhusudana Saraswati, by Gopinātha Kavirāj
- (j) Descriptive notes on Sanskrit Manuscripts, by Gopinātha
Kavirāj.
- (k) A note on the meaning of the word Parārdha, by
Umes'ā Misra.

Vol. VIII.

- (a) Indian Philosophy, by Taraknath Banyal
- (b) An Index to the Rāmāyana, by Manmatha Nāth Roy.
- (c) Index to Śābara's Bhāṣya, by the late Col. J. A. Jacob
- (d) Hari/Svāmī, the commentator of Śāatapatha Brāhmana and
the date of Skanda Svāmī the commentator of the Rīgveda, by
Mangaladeva Śāstri
- (e) Mysticism in Veda, by Gopināth Kavirāj.
- (f) The Deva dāśī a brief history of the Institution, by Manmatha
Nāth Roy.

Vol. IX (In progress)

- (a) The Life of a Yogi, by Gopinātha Kavirāj.

**THE PRINCESS OF WALES SARASVATI
BHAVANA STUDIES**

(SANSKRIT)

SARASVATALOKA

Edited by

GOPINATH KAVIRAJ, M. A.

Kirana I (In progress)

(a) Mangalam, etc, by Narayana Sastri Khiste,

(b) Mimansaka mata samgraha, by Haranchudra Bhaṭṭācharya

(c) S'rimad Ācharya Mandana Misra by Chinna Swami Sastri

(d) Bhagavato Buddhasya Charitam Upadesascha
by Gopinatha Kaviraj

Kirana I (Supplement)

San°krita Kavi Parichaya (Bharavi) by Nanda Kishore Sharma

Kirana II (In progress)

(a) Sarada Prasadnam by Narāyana Sastri Khiste

(b) Chudamani Darsanam by Sasadhara Tarkachudamani

To be had of

The Superintendent

Government Press, U. P.,

Allahabad